PETRI ANDREÆ MATTHIOLI
EPISTOLARUM MEDICINALIUM,
LIBER SECUNDUS.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
BERNARDO DISSENIO
Cronenburgio Medico.

S. P. D.

QUanta sit doctorum studiosorumq; virorum inter se συμπάθειαν, mi candidissime ac doctissime Cronenburgi, ego quidem indies magis ac magis experior, cùm non exiguus sit doctiss. virorum numerus, qui nostrorum commentariorum lectione moti, partim mihi plurimum per Epistolas gratulentur, partim me amore & benevolentia summa prosequantur, partim verò contra invidos obtrectatoresq; meos sua me sponte defendant, qui tamen nunquam me de facie noverunt, nec ulla mihi cum illis antea intercessit necessitudinis causa. Atqui inter hos neminem sanè habeo, cui plus quàm tibi me debere, sciam, utpote qui ad me non amandum modo, quod ipsum sanè per se maximum est, sed etiam absentem & ignotum tuis doctissimis scriptis defendendum, laudandum, colendumq; accesseris. Quod quidem in causa est, quum tot sint qui tum scriptis, tum verbis (quæ eorum est humanitas) plurimum me collaudent, atq; etiam observent, ut non facilè commovear quorundam invidorum ac perditissimorum hominum calumniis: præsertim cùm videam mihi non deesse clarissimos viros, qui me etiam nesciente contra horum rabidos morsus mihi patrocinentur. Tu enim primus causam meam contra Lusitanum illum suscepisti in doctissimo illo tuo de componendis medicamentis volumine: quinetiam innumeris sanè locis dignitatem meam, quibus potuisti amplissimis verbis, ornasti, & me cæteris, qui hoc nostro ævo de medica materia scripserunt (quæ tua singularis fuit benignitas) præferre voluisti. Tantis autem tuis beneficiis non videor mihi facilè respondere posse, nisi fortè ita sensurus es, ut me tibi referre gratiam putes, quum beneficia hæc tua memoria tenebo. Quam nimirum memoriam colam benevolentia sempiterna, non solùm, dum vivam & anima spirabo mea, sed etiam quum te mortuo monimenta tui beneficii permanebunt. Nosco quidem amplissimam tuam erga me humanitatem, nosco benevolentiam, quinetiam incredibilem amorem, quibus me tantopere prosequeris: nosco candorem ingenui animi tui, & propensam tuam in me voluntatem. Quibus omnibus etsi animo & corde sim par, verbis tamen & literis satisfacere non possum: Dum enim avide cupio exprimere, quàm me tibi devinctum putem, mihi nec stylus, nec oratio suppetit. Cognosco te cùm virum doctum, tum etiam officii plenum, meæ laudis ac famæ studiosum, frugi hominem, ac planè virum bonum integerrimumq; studiosum omnium virtutum. Id, etsi nunquam te de facie noverim, novi tamen ex tuis doctiss. monumentis, quæ de parandis componendisq; medicamentis posteritatis memoriæ reliquisti. Quandoquidem clariss. & amiciss. hominis præclara hæc ingenii ac doctrinæ monumenta aspiciens, eum sanè ipsum visus sum aspicere. Nam ipsa oratio & dicendi genus ejusmodi est, ut nihil nitidius, nihil elegantius, nihil modestius, neq; venustum magis desiderari possit, vel in delectu cultuq; verborum, vel judicii acrimonia, vel dignitate & copia sententiarum. Apparet itaq; in te ipso, ut extat, quædam rara natura tuæ probitas & singularis integritas nullo obfuscata obtrectandi studio. Quod tamen est veræ atq; perfectæ virtutis proprium, cujus qui compotes sunt, cùm ipsi sibi confidant, alienas solent virtutes exosculari. Porro tuum de scriptis meis judicium, tanquam profectum ab homine doctiss. ac laudatissimo, magna quidem me voluptate affecit. Ea est enim profectò jucunda laus, quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. Atqui nescio, quonam modo possim tuam in me compensare beneficentiam, nisi pro virili dem operam, ut aliqua ex parte tuæ de me laudes veræ videantur. Interim ego quicquid officiis, opera, consilio, authoritate, diligentia, studio pro tanta in me benevolentia præstare possum, semper me præstiturum polliceor. Cæterum quum Dioscorides meus elapso anno auctior illustriorq; iterum editus sit, additis quàm plurimis stirpium & animalium imaginibus, videamq; te ex tuis frugiferis scriptis ejus lectione delectatum esse plurimum: prætermittere quidem non potui, quin nunc exemplar unum ad te mitterem unà cum Apologia contra Lusitanum Amathum illum, quem tu tam pulchre ac tanto cum judicio compendiosissime cribrasti, quamq; ut legas maxime rogo ac peto. Duplex enim causa extitit, quæ ad hanc edendam Apologiam me plurimum induxit: Altera quidem, ut ne me tacente putarent nonnulli me alicujus erroris conscium esse, aut meis diffidere scriptis: altera ut noscerent omnes acerrimum tuum de Lusitano judicium. Ego hic Pragæ (ut meam tibi declarem conditionem) jam per quinquennium Sereniss. Principis Ferdinandi Archiducis Austriæ Phy-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170979-p1264-1
DFG

Physicum ago, ubi etsi non minimæ sint curæ, quæ non parum meæ impediunt studia, succisivis tamen temporibus in literis & libris assiduus sum, paroq; nunc novas plantarum imagines prioribus longè majores elegantioresq;, quarum aliquot nunc ad te mitto, ut de his tuum feras judicium. Imperator Ferdinandus, & Serenissimus Archidux meus amplissimi in hoc opere cudendo mihi sunt Mæcenates, adeo ut facilè mihi persuadeam (modo DEus Optimus Maximus sit propitius) non longo admodum tempore rem hanc honorifice me perfecturum. Quanquam non parum vereor, ne una cum opere crescant & invidiæ: quod tamen non multi facio, magnam enim Philosophiæ habeo gratiam, quæ non modo ab omni solicitudine cæteriq; animi morbis me abducit, sed etiam contra omnes fortunæ impetus & invidorum latratus armat. Postremo id maxime rogo atq; etiam peto, ut eo in me amore, ea benevolentia semper esse velis, quibus semper antea fuisti, scilicet dignitatis meæ protector ac acerrimus de-
10 *fensor. Hoc si feceris, erit mihi tam gratum, quam quod gratissimum: Sed an quid opus est, ut te hortor ad ea præstanda, quæ tua sponte præstas? Nunquid ego equo (ut ajunt) sponte currenti calcaria adhibebo? Literas si ad me scribere volueris Norimbergam ad Clarissimum Medicum ac Philosophum summum Hieronymum Donzellinum, vel in Cæsaris aulam ad Clarissimum Julium Alexandrinum Suæ Maje. Archiatrum mittere poteris, nam illinc posthac ad me tuto deferentur. Vale, Pragæ decimo tertio Kalend. Septembris.*

BERNARDUS DISSENIUS
Cronenburgius Medicus,
20 ## PETRO ANDREÆ MATTHIOLO,
S. P. D.

Antecedenti respondet Epistolæ.

Equid primum in te collaudem, mi Domine Matthiole, Vir multis nominibus Clarissime ac doctissime, humanitatemne admirabilem, an insignem animi candorem, & incredibilem integritatem amoremq; mei, an potius simul omnia? Nam tu homo eximius es, in quo elucet egregia virtus, & omnis humanitatis plenus, nisi verius ipsa humanitas nominari merearis, qui sic
30 *temet dejicias ac negligas, in sublimi residens, in Italia totius doctrinæ parente natus, institutus: apud Principes, Reges, imò Cæsares admirandus, ut me humi repentem, tenuis eruditionis ant potius nihili hominem Germanum respicias, dum literis tuis eruditissimis, omniq; officiorum genere refertissimis non visere modo, verùm insuper magnopere prædicare, atq; ingenii tui fœtura, monumento perpetuo ac nunquam intermorituro locupletare volueris. Nec est quòd de συμπαθείᾳ quicquam mireris, quæ inter Viros ingenuos, probos, doctos, semper est solida, & adamantino quodam vinculo connexa, præsertim ejusdem fidei ac professionis, utcunq; delinquant malevoli & agresti ingenio improbi, quorum haud exigua isthac calumniatrice ætate turba habetur. Nam ut de me verissime confitear, quando commentaria tua longè omnium doctissima in Dioscoridem legere ac relegere, atq; insuper icones elegantissimas typis ad vivum expressas contemplari cœpissem, mox quantis ingenii viribus, quanta animi fortitudine Herculeo quodam indefessoq; labore Simplicium*
40 *veram cognitionem explicuisses, genuinam Dioscoridis interpretationem edocuisses, lapsus plerosq; etiam doctis non animadversos indicasses, ambiguam obscuramq; lectionem instauraßes, opiniones falsas refutasses, atq; ut summatim expediam, totum Dioscoridem redintegrasses, cognovissem: ita mihi aliorum in eundem scripta languere aut saltem minus absolutè elaborata videbantur, quantumvis etiam maximi illi nominis atq; rarissimæ doctrinæ viri fuerint (etenim suam quoq; laudem & gloriam meretur, quam immensis laboribus proximi juvandi studio jure consecutus est) ut continuo ad divinam penè indolem tuam, incomparabilem ingenii vim, uberrimam scientiam, eloquentiam summam amandam, suspiciendamq; exarserim, ut quidvis maluissem quam tui amorem deserere. Scripsit de simplici Medicinæ materia hoc ævo Euricius Cordus, scripsit Otho Brunfelsius, primi: similiter Leonicenus, Manardus, Marcellus Virgilius, Hermolaus Barbarus, in hoc certamine Viri exercitatiss. atq; eminentissimi. Hos sequuti sunt Clariss. & peritiss. Ruellius, Hieronymus Tragus, Antonius Brasavolus, Fuchsius, Mun-*
50 *della, Gesnerus, & si qui sunt alii in arte celebres. At revera omnes superat & post se longo relinquit intervallo unus, me judice, Matthiolus, ut postremus, ita facilè supremus: quia neminem habemus (liceat mihi sine aliorum detrimento quod res est pronunciare) in hac studiorum palæstra tibi conferendum, si modo non unam aliquam laudem, sed universas dotes tuas simul expendamus. Id præter purissimam dictionis facultatem, divitem verborum supellectilem, exactum ubiq; judicium, verum luculentam veritatem, inculpatas Stirpium Ideas, irreprehensibilem operam, prædicandam in corrigendis aliorum erroribus modestiam, intrepidam admonitionem, fidelem remediorum plerorumq; communicationem, similesq; dotes eximias, indubitata prorsus fide manifestum fit, quòd nemo huic disciplinæ amplius quicquam putet addendum, sed ad unum omnes tibi cedant, te laudent, extollant, & ceu absolutum, post Dioscoridem, exemplar imitandum sibi proponant, dum ultro ac passim tibi gratulentur, te studiosè prosequantur, & adversus æmulos ac calumniatores quosdam (quia vix unquam tam inculpatum fuit seculum*
60 *quin monstrum tale unum aut alterum produxerit) suo etiam periculo innocentiam pariter & industriam tuam tueantur. Atq; has præclaras virtutes quum ego quoq; in te, mi Domine, agnoscerem & intelligerem, tibi ne an cuiquam, novum sive rarum videri debuit, si pro meis viribus obiter tui defensionem contra malignissimum Sycophantam & impium Apostatam, susceperim, qua sanè non egebas, nam nosti illud Horatianum.*

Integer vitæ scelerisq; purus,
Non eget Mauri jaculis nec arcu. &c.

Si, inquam, ad te amandum, laudandum, imo colendum venerandumq; impulsus sim? Et rectè faciunt, qui simili honesto studio tenentur, quoniam ita demonstrandarum stirpium provinciam suscepisti, ita feliciter Iconas omnium expressisti, ut ab omni ambiguitate pariter & obscuritate vindicaveris, & pristinam laudem Dioscoridi, simplicium Parenti, asservaveris. Cæterùm an primus inter plerosq; Clariss. Viros, uti scribis, causam tuam, con-

contra Amathum Lusitanum susceperim, nescio: hoc tamen scio, hunc potiorem operam ex Commentariis tuis primo editis Italice in Dioscoridem, impudenter ac furtive sibi vendicasse, quod flagitium est improbum minimeq; dissimulandum. Præterea eundem, per quem profecerat, imperitissime, immodestissime, ac odiosissime nominatim insectari improbissimum est, & plane eorum qui omnem pudorem humanitatemq; exuerunt, cujusmodi perfidissimum testimonium de seipso præbuit nebulo à Christianismo ad Judaismum turpiter jamdudum desciscens. Certe hac temeraria improbitate & invidentissima insectatione tui, nihil aliud est consequutus, quàm solent, qui ex aliena gloria popularem invidiam ac commune odium merentur. Potuisset aliquo eruditorum numero & aliqua laude dignus haberi, si sua sorte contentus à morsu celeberrimi nominis tui abstinuisset: sed infelix dum te cepisse videretur, ipse misere captus est, suoq; invento malum sibi accersiit, adeo ut jure maximo, maximam Medicorum ac Studiosorum omnium iram in se concitarit, dignus iccirco, quem omnes Reipublicæ utilitatem amantes & probi doctiq; homines exibilent atque explodant. Si igitur innocentiam ac præstantiam ingenii tui utcunque tutatus sum, meumq; de pessimo calumniatore judicium Commentariis meis, ita ferente occasione, inseruerim, magno equidem id commodo meo feci, ut qui tam sis vir munificus ac locuples, quod non asservando fœnore studium illud meum compensare volueris insigni laudum mearum præconio, quas agnoscere non possum nisi vehementer ambitiosus: neque negligere, nisi ignominiæ notam subire velim. Proinde utcunq; sit, certe beasti me testimonio amoris, benevolentiæ ac humanitatis tuæ: Siquidem abunde tota epistola declaras, quo me amicorum loco habeas, habituruq; sis sempiterna memoria, non modo dum vivas, sed etiam dum te mortuo, monumenta illius beneficii mei contra Lusitanum pro te suscepti permanebunt. Hoc si vere dicis, sicut omnino credo (alioqui non erat necesse id scribere non expectanti neque de facie unquam viso) plurimi mihi est syncerissimus hic animus tuus, quàm universæ Cræsi opes. spondeoq; bona fide memoriam tui nunquam apud me interituram, quo me cunque fortuna vehat: sed inviolabilem, sanctam, perpetuam adeoque immortalem fore: Neque enim me ullius juris aut necessitudinis nexu tenacius obstringere potuisti. Atqui ô utinam utinam sacrum illud pectus intueri, sacros mores discere, os sacrum genasq; amabiles deosculari, vel, quod malim, corpus totum complecti semel liceat: Quanta hæc mihi felicitas, quanta lætitia, quanta voluptas? Verum quum id non possim, facio tamen quod possum: fruor eloquentissimis doctissimisq; commentariis tuis, in quibus vivam imaginem tui indubitamer expressam video: Hos jugiter ante oculos positos habeo, non illos quidem primo evulgatos, sed quos tua liberalitate, ceu perennis amoris nostri symbolum, superiori Francofurdensium mercatu, ad nos misisti. Istis foveo amorem tui, istis memet velut quotidiano speculo oblecto, quod dum intueor, specimen ingens corporis tui videre me mihi persuasi: Istis animum tui desiderio flagrantem, quoad possum restinguo: Istis velut amœnissimis Musarum viretis fruor ac pascor ad satietatem: quibus accedit Epistola manu tua exarata omnis eruditionis ingenuaq; humanitatis tuæ plenissima, quà equidem universam ad absolutam amicitiam necessaria tanquà sarta tecta explicantur. Hanc reposui inter ea quæ animo meo charissima sunt, unde quandoq; eam repeto, novo me gaudio ejusdem relectione imbuiturum. Quod autem tu rogas ac petis, ut Apologiam tuam contra Amathum, quem compendiosissime calamo meo cribratum asseris, legam: duas adiungens ejusdem editionis causas, quarum una est, ne quis æmulus alicujus te erroris conscium fore, tuiq; diffidere viribus tacendo, existimaret: Altera vero, ut omnibus judicium meum de Lusitano constaret: Legi itaq; non solum illam, sed insuper Censuras in Amathi enarrationes, qua lectione ita sum recreatus, quasi coram duellum utriusq; spectatu dignissimum, assistente toto Herbariorum choro, præside atq; judice Apolline, testibus Dioscoride, Crateva, Theophrasto, Galeno, aspexissem: in quo, DEUM immortalem, quot colaphos, quot alapas, quot verbera, quot vulnera, quot vibices homo ineptus, pugnandi imperitus, turpiter accepit, & nisi tu majorem vitæ illius rationem, quàm ipse suæ habuisses, jam in ipsa pugna occubuisset miser. Itaq; si quicquam sapit, cavebit omnem conflictum etiam cum imperitis parumq; exercitatis. Legi & alias editæ Apologiæ causas scripto tuo comprehensas. Porro quod ad priorem illam attinet, non arbitror quempiam fuisse tam incrtem, improbum, malignum, aut prorsus sine mente, qui tam iniquam suspicionem concipere voluerit de viro multarum linguarum peritia & incomparabilis ingenii excellentia clarissimo, qui publico commodo profuit multis, obfuit nulli, tanta interim modestia aliorum errores castigans, ut omnium amore ac veneratione jure dignus haberi, vel hoc nomine uno, debeat. Nec credo ullum eorum, quos nominatim errorum admones, singulari sanè urbanitate, imò cum laude ac honoris præfatione, tantillum commotum aut questum, quum tamen & Aristoteles unicum pene naturæ miraculum, veritatis potius quàm amici Platonis rationem habendam esse judicavit. Quare ego Lusitani stultam arrogantiam, & prodigiosam insaniam, risu potius ac Elleboro explodendam & expurgandam, quàm scripto confutandam judicassem: attamen, quæ tua sublimis est doctrina & animi ingens magnitudo, famæq; tuendæ laudanda integritas, hominem irrefragabilibus argumentis ac disertissimis rationibus semel convincendum centerendumq; censuisti: quod certe sic factum Apologia tua pariter ac Censura decerno, ut nunquam exurgere vel emergere possit amplius. Alteram quam allegas causam, humanitatis benevolentiæq; tuæ est, Vir syncerissime, quibus Croneburgium nominis tui, aut magis veritatis provehendæ tutandæq; studiosissimum, judicio acerrimo præditum, significare voluisti. Id qualecunq; sit apud te, tuiq; similimos exactæ censuræ viros, examinandum relinquo, quanquam tergiversari poteram, nisi decreto tuo tam impense faverem, aut saltem unice delectarer: mihi satis fuerit, si alienæ laudis & doctrinæ iniquissimum æmulatorem coloribus suis verè depinxerim. Atq; utinam idem tam copiose quam scelerate illius confidens malignitas meretur. Et hæc hactenus. Nunc vicissim breviter vitæ meæ statum tibi exponam. Ego Italiam Anno 38. & doctissimam Bononiensem Academiam, in qua D. Curtium aliosq; Medicos profitentes audieram, relinquens, recta (DEO propitio) ad patrios penates in Hollandiam florentissimam regionem redii: cujus laudes verissimo Elogio celebravit ter maximus Erasmus Roterodamus noster, ad finem Chiliadum, titulo Auris Batava: ubi dum annum unum artem exercuissem, mox ab inclyto & prudentissimo Senatu Gruningæ urbis, quæ profecto magnifica, opulenta, munita, ac bene instituta est, non ita procul ab Orientali Oceano, publico ære accersor. Hic annu novem commoratus multis equidem dolentibus, Coloniam Agrippinam perveni, adjuvante tunc institutum nostrum clarissimo medico Joanne Echtio amico meo charissimo: studiorumq; meorum per Italiam sodali conjunctissimo: In qua Academia etiamnum vivo, natus annos quinquaginta: miram fortunæ improbitatem multipliciter expertus sum. Nulli Principum obstrictus, tametsi talium conditionum occasiones

non defuerint, quia ingenium meum aulis non perinde convenit, utpote liberum ac simplex, atq; eas alioqui formido, cogitans: Exeat is aulâ, qui pius esse volet. Quas ad me misisti Simplicium picturas, vehementer probo, simulq; laudo & prædico Summorum Monarcharum liberalitatem, ac propensam in te juvando ornandoq; voluntatem, quibus dotibus sese vere Reges declarant: nam nisi conatus ejusmodi hac ratione juvarentur, non video quorsum literas & disciplinas didicisse, easdemq; posteritati, immensa corporis jactura, tradere esset operæpretium, quibus constat omnis politia, rerum harmonia, philosophiæ moderatio, hominum salus, quibus à reliqua mortalium face disjungimur, & ad Deorum beatitudinem sensim deducimur. Postremo quando maxime rogas, ut in amore benevolentiaq; tui perseverem, & quæ sequuntur in Epistola. Hoc tibi jurejurando affirmo Vir Excellentissime, me nulli tuorum amicorum cessurum, tametsi cæteris sum inferior, etiamsi capitis
10 *periculum obeundum esset, meq; paratum esse pro virili improbissimorum nebulonum virulentam insaniam, in quorum Catalogo primas tenet Amathus, propellere. Tu modo da operam, quod facis, ne temere hunc affectum concepisse videar, & me similiter amare perge. Interim macte virtute, mi Matthiole, & quæ cœpisti vigilantia, doctrina & gloria rem Medicam provehere, eadem quæso absolvas, ut omnes natum te gaudeamus, Sacrosanctæ arti nostræ gratulemur, simulq; calumniatorem tuum Lusitanum Amathum execremur. Certe admirantur te docti omnes, imitantur tam pauci, quàm reprehendit nemo, quicquid amarulentus Amathus, quem facete & false Amathum vocas, inepte garriat. His valebis Vir animo meo charissime, & si quid habes in manibus materiæ Medicæ, ejus me quæso facies participem, ut istiusmodi benevolentia magis tibi devincias Croneburgium, quem jam dudum totum obæratum addictumq; possides. Literis tuis amantissimis jamdiu respondissem, si ut mihi paratus calamus, ita promptus fidusq; fuisset nuncius. Iterum vale doctissime Mat-*
20 *thiole. Coloniæ XX. die Martii, Anno M D LX.*

MELCHIOR GUILANDINUS BORUSSUS, Conrado Gesnero Medico,

S. P. D.

30 *Plato philosophiæ pater, & divinioris scientiæ autor longè clarissimus, itemq; Stoici omnes μαντείαν, hoc est divinationem introducunt per instinctum admittuntq; divinum, quem ἐνθουσιασμὸν Græci vocant, qui phanaticus furor est, fervorq; lymphaticus per somniorum imaginationes, ac Chaldæorum observationes, Magorumq;, Brachmanum, Gymnosophistarum, Druydum, atq; Augurum disciplinam. Cæterum hi pleraq; vaticinii partes & commendant & probant, quamvis Xenophanes, ac Epicurus λιθοβολοῦσι omnem è medio tollere conati sunt. Hui dices, quo deniq; tam longè petitum exordium tendet? Cùm literas tuas, vir clarissime, doctrina haud vulgari refertas, & omni humanitate officiiq; genere plenas perlegissem, adeo mihi mens argumentis, corpus autem armis teliq; vacua relicta sunt, ut quæ deniq; ratione tot in me acutissima directa spicula viriliter propulsarem, oculis nequaquam circumspicere possem, parumq; abfuit, quin πολεμοφόβιον meditarer, & insuper gratias agerem, planeq; tuo judicio acquiescerem. Mamiras apud Paulum & Holoconitin apud Hippocratem, non modo diversorum generum plantas denotare, verumetiam utranq; vocem prorsum ab Italorum Dulcichinis (quæ Veronenses Trasci & Trasi vocant, Genuenses Ziziphas terrestres, Hispani*
40 *Juncum avellanam, Arabes deniq; Habbazizi, si Leoni Africani describenti, itemq; Bellunensi credimus) discrepare. Quod dum ita toto die anxie sollicitèq; mecum ipse cogito, rubore suffusus interim aliquoties, non tam quòd sententiam meam corruisse magnopere dolerem, quàm quia minimè prævidissem, quibus eam fulcris contrà adversariorum insultus communirem, sensim pater ille rerum omnium Sol, ex nostro delapsus horizonte ad inferius hemisphærium, ad latentes hactenus tot Antipodum myriades nostris genibus cognitus devolutus, & mihi placidus membris omnibus sopor undiq; circumfunditur. Interea insomnio opprimor manifesto liquideq;, ac volitare circunquaq; incipio, veluti infesto mari ventis pulsata navis: In terram universam excurro, è terra in cœlum efferor, universum transmitto mare, aerem pervolito totum, cum Sole terram ambio, cum Luna circumferor, cæterorum astrorum jungor choro, & quod mirum est, integro etiamnum in repentina & violenta adeo pe-*
50 *regrinatione manente corpore: nec plane prius ἐκπνοαιεῖν καὶ ἐνθουσιᾶσαι desino, quam in floridissimum pratum vastissimæ illius & remotissimæ Hesperidum populorum telluris, quam divinus Plato in divino Timæo Atlantidem dici tradit, & prolixe graphiceq; in Critia describit: nec sanè alia est ulla, quam quæ hodie Orbis novi, & Indicarum Insularum terræ firmæ Americæq; nominibus universo mundo innotuit; descendo, ubi, inter cætera, Dulcichinorum molem conspicio magnam; Hippocratemq; ipsum, mirabile dictu, severo aspectu gravem, manu dextera Balin illam Xanthi tenentem, sinistra verò canos leniter pertractantem, voce deniq; alta Trasci à se Holoconitin appellari succinentem intonantemq;. Dum hæc sic menti obversantur, expergiscor, ad meq; ipsum redeo, nec satis scio gaudione magis, an dolore attonitus. Lætabar equidem non parum, & magnam planè capiebam delectationem, quòd quæ de die meditabunde ac magno adhibito studio apprehendere nentiquam potuissem, ea, omni curâ solutus, & aliud omnino agens, vera esse cognovissem. Vera dico cum Platonicis & Stoi-*
60 *cis, qui divinationis partem unam ex somniorum imaginibus apprehendunt admittuntq;, quando & à Peripateticorum placitis alienum non est, animam interdiu mercenariam corpori inhærere, neq; posse veritatem contemplari: noctu autem ab hac servitute solutam, & in loco qui est circa thoracem convolutam, ad vaticinandum promptiorem fieri, & propterea insomnia nasci. Angebar autem insigniter, quòd quibus rationibus veritas in insomnio agnita doceri posset, minimè perspiciebam. Certum tamen erat arreptam semel opinionem & insomnio confirmatam mordicus tenere, nec mutare velle unquam, ac nequicquam potius ad ea respondere, quæ tu in medium attulisti, quàm culpam deprecari. Videbam enim rem esse arduam, vetustis novitatem dare, novis authoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus verò naturam, & naturæ suæ omnia. Sed tamen, vir πολυμαθέστατε καὶ πολυγλωττότατε, animum adverte quæso, & placidas mihi aures præbe, cognoscesq; qualis se mihi inter angores hos conjectura, novam stabiliendi sententiam, dum*

Mamiras & Holoconitis.

Trasci est Holoconitis Hippoc.

cuncta altius rimor scrutorq;, in tuis literis obtulit. Scribis non videre te cur Mamiras Pauli, quod misi, βολβοειδάγκον Tralliani dici nequeat: nec animadvertere etiam posse, quid impedimento sit, quo minus Doronicum vulgare, Mamiras Aegineta vocetur. Deniq; Holoconitin Hippocratis, Moly à Dioscoride appellari sentis. Verùm cavendum tibi est apprime, Gesnere jucundissime, siquidem undequaq; videris esse eruditissimus, ne dum meas studes convellere acrius, & veritatem conaris inquirere anxie, in densissimas prolabaris tenebras, idemq; tibi eveniat quod Chymistis usu venire cernimus, qui jam diu frustra vertendis speciebus, & decantato illi aureo velleri summo & temporis & rerum omnium dispendio incubuerunt, incumbentq; posthac inpotato illi aureo velleri summo & temporis & rerum omnium dispendio incubuerunt, incumbentq; posthac inpo-

Dulcichinum est Mamiras.

sterum. Nam si Dulcichinum, Mamiras est, ut profecto Pauli verba attestantur, radiculam esse tradentis herbulae geniculis frequentibus nodosis cinctam, detergentis naturae, nequaquam βολβοειδάγκον dici poterit, quando Tralliannus inter Mamiras & βολβοειδάγκον discrevit, utriusq; separatu locis mentionem faciens. Mamiras sanè libro medicinae 2. cap. 5. nominat: βολβοειδάγκον autem libro 7. περὶ ἐμπνευμάτων meminit. Nec probo Goupylum & Andernacum, viros alioquin celeberrimos, ἀντὶ βολβοειδάγκου, βαλανοειδάγκον substituentes, si quidem non tam vox ipsa βολβοειδάγκον, quam equidem vetustatem haud redolere fateor, quemadmodum nec χίνικον, nec τρόξιμον, nec μαρύλιον, & sexcentas alias, quibus tamen frequenter Alexander utitur, & ab omnibus eruditis tolerantur, quamq; autoris eo loco propositum spectandum est, quando rectam victus rationem

Bulbocastanum.

purulenta excreantibus praescribens, abstergentibus nutriendos praecipit, qualia sunt, Jus gallorum, phasianorum non pinguium, perdicum, attagenarum, turdorum, similiumq; avium. Ad hac, si sanguis rejiciatur purus, jusculo ei incoquere mandat βολβοειδάγκον, alicam, tritum, similaginem, & ejus generis alia, quae ob succi crassitiem, vasa sanguinem continentia modice obstruere & pectus lenire atq; abradere potis sint. At tantum abest Castaneas detergendi farciendiq; vi pollere, ut nihil detergentibus & farcientibus magis posit esse contrarium. Adde vocem βαλανοειδάγκου aeque esse novam atq; βολβοειδάγκου, & quod per magni refert, nullam planè possunt Castanearum glandes ἐμπνευστικὴν utilitatem commodumve afferre. Proinde veriorem veterem lectionem auguror, & βολβοειδάγκον pro herba interpretor, quae pingui succo constat, & facultatem obtinet humorum crassitiem mediocriter incidendi, adeo ut excrementis è pectore sit idonea. Quòd verò βολβοειδάγκον vix alia esse planta posit, quàm illa ipsa cujus semina ad te misi, argumenta habeo, tum quia attenuandi natura pollet, & lentitiam in se habet, tum quia radice constat bulbosa, Castaneae tamen similiori quàm bulbo, quando cortice foris obducitur nigro, intus verò substantia Castaneis similima expletur, quae res & nomini occasionem praebuit, ut composita nomenclatione βολβοειδάγκον diceretur, quia Bulbum Castaneamq; mentiri videtur. Sed haec leviora. Quod maxime me movet ut βολβοειδάγκον credam herbam, cujus semina hoc titulo inscripsi, illud est, quia nomen in Graecia in hodiernum usq; diem retinet, Chiis ἀγριοκαγκανίδια, Byzantinis ἀγριοκάγκανα, Rhodii βολβοειδάγκανα appellantibus. Adstipulatur in omnibus meae sententiae, aut ego potius suae, vir gravissimus, cum

Fallopii laus.

doctrina, tum humanitate clarus, Gabriel Faloppius Mutinensis, in ordine & numero scholae Medicorum Patavinae minime postremus, Anatomicorum hujus aevi facilè princeps, atq; in simplicium palaestra athleta invictus, imo verò in debellandis domandisq; Chirurgiae prodigiis, Italicus Hercules. Quid habes, mi Gesnere, quod damnes? Quis sensus est verborum tuorum? quae tua mens? oculi? quid ais? Nimis urgeo, commoveri videris, siquidem errorem tuum agnoscis, Dulcichina non modo βολβοειδάγκον dici non posse, sed nec Mamiras quidem rectè βολβοειδάγκον appellari. Verùm ne in novam figmenti suspicionem apud te incurram, quod vel ex nuda seminis figura argumentari veritus non es, radicem ejus bulbosam esse nequaquam tibi probabile videri, ideo radicem unam ex Chio ad me allatam ad te mitto: quam ut terra mandes jubeo, cognoscesq; liquido Melchiorem tuum nihil minus scire quàm nugari. Foliis vestitur Crithamo similibus, cauliculo brevi, candidos floscu-

Bulbocastani descriptio.

los in umbellis sustinentem, quibus semina angusta, & striata, canaliculatave, Cumino aequalia, succedunt. Non is sum, qui cavillis & imposturis inanem gloriolam aucupari velim. Mentiri nescio, nec, si scirem, velim. Nondum eo dementiae deveni, ut Matthaeoli pellem, qui eo nomine male apud eruditos, nec immerito,

Matthaeolus arguitur.

audit, Borussiaco corio anteponam. Metamorphosis ista hactenus molesta mihi esse non coepit, nec placet cum Evantha & Agriopa ex homine in lupum verti, rursumq; restitui sibi. Satius esset ejus generis hominis nasci nunquam, aut profecto in cunis emori praestitisset. Neq; enim res ulla majus bonarum literarum studiosis detri-

Doronicum vulgare, non esse Mamiras.

mentum apportavit unquam, quam ista eruditorum mentiendi audacia impunitasq;. Caetum Doronicum vulgare non posse ab Aegineta Mamiras vocari, ut Fuchsius putat, consimili planè argumento priori comprobatur. Nam cùm sit verum Doronicum, ut descriptio attestatur, & doctissimi quiq; fatentur, Ruellius, Leoniceus, Fracastorius, Manardus: Cardanus, Mundella, Matthaeolus, Brassavolus, Amatus & deniq; tota Medicorum schola clamitat, Mamiras profecto nullo pacto esse poterit, quando Avicenna Mauritanae factionis princeps li-

Doronicum duplex.

bro secundo tractatu secundo, separatis locis Doronicum & Mamiras, quod Memiran nuncupat, prosequatur, & de hoc in M. de illo in D. prolixe pertractet. Illudes tu nodum hunc, duo esse Doronici genera inquiens, Orientale nempe, & Europaeum, quod officinarum seplasiarii Romanum vocant: sed te concedere quidem Orientale esse legitimum Barbarorum Doronicum, nostrum autem, vel maximè ire inficias. Equidem non dubito, vir clarissime, quin utriusq; radices jamdudum conspexeris probeq; perpenderis, nec aliam inter eas differentiam deprehenderis, quàm quae est inter duo ejusdem alitis ova. Quòd vero Doronicum Romanum non sicut Orientale ferveat, & linguam vellicet (quae Ruellii opinio est) id nostri coeli soliq; temperiei ferendum

Saporum in radicibus dissimilitudo unde?

esse acceptum, ut quisq; est eruditissimus, ita sententiae huic promptissime accedit. Radices enim plantarum dissimilibus saporibus à terra proprietate perfici, uti etiam in fructibus evenire videmus, credendum omnino est. Si enim radices arborum, aut vitium, aut reliquorum seminum non ex terrae proprietatibus succum capiendo

Monobasites vinum.

ederent fructus, uno genere essent in omnibus locis & regionibus omnium sapores. Sed animadvertimus in Insula Creta Monobasites vinum (Malvasium vocat vulgus) in Cirno Corsicum, in Campania Graecum & Lachrymam, circa Messanam in Sicilia Mamertinum, in Thraciae maritima parte Maroneum, Smyrnae regione Pramnium, utrunq; Homeri testimonio celebre, in Liguria Amabile, in Germania, quatenus Rheno abluitur, neq; omnibus partibus, Rhenanum, in Pannonia Ungaricum, reliquisq; locis plurimis innumerabili multitudine genera vini virtutesq; procreari, quae non aliter possunt fieri, nisi cùm terrenus humor suis proprietatibus

Chelidonium minus.

saporum in radicibus infusus, enutrit materiam, per quam egrediens ad cacumen profundat proprium loci & generis sui fructus saporem. Chelidonium minus, quod rudis herbariorum plebecula Scrofulariam minorem vocat, cum

ordinis absoluti sit in calefaciendo & deficcando, si Aetio credimus, ideoq; magnam præ se fert acrimoniam, & gustum erodentem, cur, quæso, commanducando sæpe nullam prorsus nobis acrimoniam imprimit, idq; potissimum quòd in humido loco natum sit? Cur item Cicuta, Socratis maxime supplicio nobilis, in Germania, Gallis, in plurimusq; Italiæ locis fere innoxia nascitur? An ob eam causam, quam Galen. libr. περὶ τροφῶν ἀνομάλου secundo scriptam reliquit? Dicit enim Arum Cyrenis minimum medicamentosi, minimumq; acrimonia possidere, adeo ut in cibis vel Rapis utilis habeatur: In Italia verò, ac minori Asia contra adeo acre, ut medicamentis duntaxat expetatur. Pari ratione fieri potest ut Chelidonium minus, & Cicuta, in Creta, Attica, Chio, Cilicia, & Græcia ejusmodi viribus prædita nascantur, quales eis à veteribus contribuuntur, in Italia verò, Germania, & Gallia nocendi oblita proveniant. Comprobant id in primis insignia autorum testimonia, Plinius, Columella, Martialis, Galenus, Dioscorides, & cæteri, Perseam arborem in Perside exitiosam esse, translatamq; in Agyptum, mutata natura in cibos receptam. Idem Belenio accidere literarum monumentis prodidit Aristoteles περὶ φυτῶν primo. Poma mortis in provincia Peru Occidentalis India, an Sorba esse ignoras? At varietate regionis adeo perniciosam plantam evadere novum videri non debet, cùm & sexcentis aliis ejusmodi mutationes accidere constet. Summa summarum, quòd si terra generibus humorum non esset dissimilis, & disparata, non tantum in Syria, & Arabia in Harundinibus, & Juncis essent odores, neq; abietes in Arabia Thure manarent, neq; Oleæ in Troglodytica regione Myrrhæ glebulas funderent, nec Hedera in India Piperis baccas daret, nec Cyrenis in Ferulis Lafer nasceretur, nec Cinnamomum & Cassia in Moluccis insulis ex Lauro decorticarentur, sed in omnibus terræ regionibus & locis, eodem genere, omnia procrearentur. Has autem varietates regionibus & locis, inclinatio mundi, & solis impetus proprius, aut longius cursum faciendo tales efficit terræ humores, quas qualitates non solùm in his rebus, sed etiam in pecoribus & armentis discerni notius esse autumo, quam ut autorum testimonis demonstrare habeam necesse. Illud in transitu adjecerim, nobiscum sentire Theophrastum & Plinium clarissimos rerum conditores, Calamum & Juncum odoratos, nequicquam à nostris harundinibus & Juncis discrepare, præterquam quòd fere compertum sit, ut quæ locis frigidis odore carent, ea fervidis odorata fiant, ut Calamus & Juncus in Syria. Abunde satis, & latius etiamnum quàm res exigebat, demonstrasse me arbitror, Doronicum Europæum eandem prorsus esse cum Orientali plantam, quando & nomen, & radicis effigies, & par utriusq; natura illud coarguunt, nullo alio quàm majoris minoriq; discrimine. Itaq; Doronicum vulgare nequaquam Mamiras appellabitur, ut Fuchsio placet, cum Doronicum sit, Avicenna inter Memiren, quod Mamiras est, & Doronicum differentiam adnotante. Quare cùm hactenus nihil obstare animadvertam, quo minus Dulcichinum Mamiras dici possit, non recantabo, nec dimovebor à mea sententia, nisi tu exercitatiores in literaria palæstra athletas in arenam deducas denuo, qui id agant, ut tua & fulciant comprobentq;, & mea destruant confringantq;: quod ut facias, vehementer etiam atq; etiam rogo. Scio non defuturam tibi argumentorum copiam, quibus existimationem tuam tuearis, & defendas, ac meam opinionem convellas conscindasq;. Ridendus hoc loco Bellunensis, qui Dulcichinum ab Avicenna Granum Alzelin vocari asserit, non animadvertens, Alzelin inter fructus, non radices ab autore connumerari, & Serapionem cap. 337. Simplici. medicamento. in siliquis nasci tradere. Habzelim (inquit) granum pingue est, magnitudine Ciceris, citrinum ab exteriore parte, album ab interiore, boni saporis, apportatur è terris Barbaris, nominaturq; Piper Aethiopicum (verùm Piper Aethiopicum re vera est aliud) in Barbaria dicitur Croni. Forma spectatur phaseoli siliqua & Grano minoribus. Color grani citrinus nigerve. Sapor acutus ad instar Piperis. Vis ejus gradu tertio calida, humida primo, hæc ille. Ex quibus planum fit ingens esse discrimen inter Dulcichinum & granum zelin. Memini me Venetiis aliquando Agyrtam in medio foro Balsami laudes, & præclaras ejus virtutes (ut id genus hominum facere assolet) decantantem conspexisse, qui post longam inaniam verborum seriem, siliquas quasdam faselo similimas, breviores, aromaticum saporem præferentes, quibus semina nigra, faselo æqualia, sed minora inerant, pro Balsami fructu venditabat, quæres & doctis, ut audio, imposuit, verum veterum Carpobalsamum cum jactatione etiamnum dictitantibus, quum tamen medius fidius aliud nihil sint quàm Croni, seu Hab alzelin. Sed jam tempus est ut Holoconitin Hippocratis, Dulcichinum esse probem, & differre à Molyo, non solùm Dioscoridis, verum etiam auctorum omnium ostendam. Magna & vetus est eruditorum concertatio, cujusmodi planta sit, quam antiquissimus ille Græciæ vates, unicus ingeniorum omnium fons & victor Homerus, Plinii judicus ingeniorum summi sententia, Mercurium Ulyssi tradidisse in remedium carminum Circes in decima Odysseæ Rhapsodia cecinit.

Cicuta fere innoxia.

Poma mortis in Peru Sorba sunt.

Bellunensis error.

Alzelin quid?

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γαλακτὶ δὲ εἶκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνθρώποισι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Quod interpretans Ovidius Transformationum quarto decimo ait,

Pacifer huic florem dederat Cyllenius album.

Moly vocant superi, nigra radice tenetur. Et meminit Lycophron in Alexandra obscuro poemate, μῶλυ σκόσει ῥίζᾳ. Ubi Isaacius commentator ait, μῶλυ δέ ὅτι παρὰ τοῖς τὸ ἄγριον πόγανον, quod & Suidas, Eustathius, & sectator ejus Erasmus duobus locis, præfatione in Aristotelis volumina Græca, & in proverbio, Neq; mel, neq; apes, Moly ἀλληγορικῶς interpretantur, radicis nigræ symbolo laboris molestiam significari affirmantes, qua pervenitur ad animi tranquillitatem virtutis absolutæ præmium. Diversum censuit, quisquis ille fuit, qui hos versiculos condidit, quos in Priap. lusib. extare observavi.

Hic legitur radix, de qua flos lacteus exit, Quem cum Moly vocant mentula Moly fuit.

Theophrastus & Plinius herbam esse existimant, & nasci eam circa Pheneum, & in Cyllene Arcadiæ tradunt, specie illa Homerica, radice rotunda, nigraq;, magnitudine cepæ, folio scillæ, effodi autem difficulter. Hoc enim modo Theophrasti verba legenda sunt, κάμμον ὀρύττειν γε εἶναι χαλεπόν, non quemadmodum Gaza vertit, & omnes Græci codices habent, οὐ μὴν ὀρύττειν γε εἶναι χαλεπόν, tum quia Homerus ita tradit, tum etiam quia Plin. difficulter erui ait, Theophrastum proculdubio sequutus, cujus verba refert ad unguem. Adjicit huic sententiæ calculum Homericus scholiastes, Moly appellatum esse scribens παρὰ τὸ μωλύειν, ὅ ἐστιν ἀφανίζειν τὰ φάρμακα. φασὶ δὲ αὐτὸ ἀλκιμόμωον τοῖς ῥίζοις τῷ τέλει θάνατον ἐπιφέρειν τῷ ἀποκαυῶντι. Quæ verba claro sunt argumento, non radicem ipsam evelli molestè, (ut plerique falso ventur) sed cùm mortis periculo eruentem se subjiciat, haud facilè à quovis

Aglaophotis Æliani.

Baharas Josephi ut colligatur.

effodi posse. Quæ cum ita se habeant, luce meridiana patet clarius, Homerum per Moly aliud intellexisse nihil quàm Cynospastum seu Aglaophotin terrestrem Aeliani, quæ, uti à te observatum egregie est, Baharas Josepho in Belli Jud. hist. dicitur, & à Democrito Marmaritis nuncupatur. Tradunt enim autores illi, Baharan, seu Cynospastum captu admodum difficilem esse, & rhizotomi manus fallere, oculosq; refugere, neque prius consistere quam mulieris menstruorum profluvio laborantis loto fuerit conspersa: neque tamen hoc etiam modo retentam sine periculo evelli, quippe extrahentem præsentaneam mortem consequi, nisi ejusdem radicis amuleto fuerit communitus, quo carentes, terram circum scarificare, circa radicemq; laqueo vinctam cani alligare, ac repente discedere, tandemq; nimio conatu sequuturum canem radicem extrahere, & veluti domini persoluentem vices illico commori. & nullo postmodum periculo radicem illam à quovis tractari posse. Vim ejus in expiationibus præstantissimam esse, ut etiam qui à spiritibus vexantur immundis, protinus liberari compertum sit. Moly hoc in marmoribus Arabiæ Persico latere, & in Judea juxta Macheruntem oppidum quærendum. Neque enim dici posse quicquam longius à vero remotum arbitror, quam Moly, quod Homerus celebrat, Narcissum Theophrasto appellari, & Dioscoridi Colchicum, ut Tragus censet, quando Colchici flos lacteus non est: & Theophrastus insuper magnam inter Moly Homericum, & Colphicon Dioscoridis, suumq; Narcissum discrimen statuit. Sed ejusmodi errores, Trago fere fatales, toto opere passim. Homines sumus, fateor: sed parcius errare possumus, modo velimus: per incuriam multa committimus. Ut quidam ajunt. Opera laudanda, non opus. Alterum Molyos meminit Dioscorides & Medici omnes, cui graminis, non Scillæ folia, radix non Cepæ magnitudine, sed parva. Id tu Holoconitin ab Hippocrate vocari credis, illa fortasse conjectura fretus, quod autor is libro de muliebribus morbis primo radicem ejus velut bulbum esse narrat, nec plane Olivæ parvæ dissimilem: quæ nota Molyi à Dioscoride reddi videntur. Equidem plenissime perspicio cum hac in parte, tum in aliis plurimis singulare illud ingenii tui quo polles, acumen, & fateor exosculaturum me fuisse, protinusq; ambobus, quod dici solet, pedibus in istam tuam sententiam descensurum, nisi me Galenus medicinæ coryphæus revocasset, & verioremamplecti existimationem coegisset. Nam autor ille in libello quo obsoleta Hippocratis vocabula planiora facit, μώλυζον Hippocratem vocare ait, quæ cæteris Moly dicitur: ὁλοκωνιτίδα vero herbam esse agrestem, & à Dioscoridi ὀρεωνιτίδα appellari, quasi dicas in monte natam. Quibus verbis perspicuum fit, nihil minus posse statui quam Moly Dioscoridis, & Holoconitin Hippocratis unius esse stirpis nomina, quando quod Dioscorides Moly nominat, Hippocrates μώλυζον nuncupat: contra quod hic ὁλοκωνιτίδα, ille ὀρεωνιτίδα. Quæres tu, ubi apud Dioscoridem ὀρεωνιτις habeatur. Respondeo, nusquam. Falso igitur Galenus Dioscoridem allegat. Nego. Nam & Avicenna eodem libro quem supra indicavi cap. 743. in describenda Zedoaria, & Serapio cap 104. medic. simpl. in Dechon, id est, Panico, non Milio, ut male interpres vertit, & Plinius, non is qui naturalem historiam condidit, sed alter, libro de re Medica quarto, capite ultimo in Spomelidibus pomis, Dioscoridem citant, cum tamen nusquam, quæ nominati autores de in plantis adferunt apud Dioscoridem reperiantur. Nisi igitur nomine Dioscoridis alium quam Pedacium Anazarbeum intelligant, profecto volumina, quæ hodie sub hoc nomine circumferuntur, manca esse in plerisq; videntur. Sed hæc per conjecturam dicta sint. Ad institutum redeo. Holoconitin Hippocratis, non esse Moly Dioscoridis, jam tandem te agnoscere arbitror, alioquin nec Galenus μώλυζον apud Hippocratem, Moly interpretatus fuisset, nec Holoconitin à Molyo separasset. Quid multis? Et descriptio, & natura Holoconitidi ab Hippocrate redditæ, attestari videntur, nequicquam à Dulcichino dissidere. Reliquum est, ut pari ratione Moly Dioscoridis excutiam, perpendamq; vera an falsa sint, quæ à Deo illo herbariorum Matthæolo traduntur, Moly ignotam esse Italiæ plantam dicenti. Ridere subinde mecum ipse soleo, Gesnere lepidissime, doctorum quorundam nostri ævi hominum audaciam (temeritatem enim non dixerim) qui ut fucum, nescio hercule quam laudatum, suæ prætexant ignorantiæ, frequenter fateri non erubescunt, multa se prætereire, sed quæ nec alis quidem pervia sint, ac si docta esset, si dis placet, ignorantia, ea nescire, quæ ab aliis hactenus prodita non sunt. Verum τὸ μὲν ὅλον πρὸς ἑνὸν ᾠὸν Aristophaneos Strepsiade, aut si mavis ὅλον πρὸς τὸν Δία ἔπος cum cæteris. Alterius ista instituti: alium hæc locum postulant. Dabunt tandem imperitiæ suæ pœnas. Moly, inquit Galenus eodem loco quem proxime commemoravi, Allium est simplex caput habens, & non divisum in spicas. Quem locum si Matthæolus apud Galenum legisset, ut profecto legere debuit, nunquam in Molyo, & suam, & reliquorum ignorantiam accusasset. Nihil enim medius fidius allio isto sylvestri μονωφελέστερον esse potest notius. Nascitur locis campestribus passim, foliis exilibus, gramini aut croco proximis, sed latioribus, tenuioribus paucioribusq;, quinarium numerum raro excedentibus: Caule alto, tenui, concavo, albicante, in cujus vertice σκορόδοειδὲς quiddam inest. Flores candidi sunt, non plane iis dissimiles quos in Lilio convallium cernimus. Radix subjacet parva, Bulbosa, nullos in nucleos secta, sed simplex, & unica, allium olens & sapiens, quæ causa fuit ut à Trago Allium caninum diceretur, & eo quoque sub nomine secundo loco post Allium sylvestre depingeretur. Sed de omnibus satis à me dictum est, pleniusq; ac ab initio quidem putaram, nec pauca præter institutum: quare jam opportunum est classicum comprimere, receptui canere, contractiusq; hujus epistolæ, sive potius libelli velis, sensim portui adnavigare. Illud currens notaverim, Moly à Dioscoride vocari, & Eringion, & Solanum soporiferum, quod Plinius item comprobat, & Rutæ utranque speciem, Montanam, & sylvestrem alteram. Nec me prætereunt, quam monstrosa sint, quæ Plinius de suo Molyo memorat, radicis 30. pedes longæ. Verum ego super eo alibi copiose. Hæc in transitu monuisse quid officiet? Habes igitur vir præstantissime incomptam quidem, nec qualem tua dubitationes exigerent, sed ingenuam responsionem, quam ita accipias velim, ut ab eo qui te diligit sine aliquo fuco proficiscentem. Tuum erit, acri tuo ingenio, & exacto judicio, tam hæc quam alia quæ à me scripta sunt, diligenter examinare, calculumq; vel album, vel nigrum singulis porrigere: utrunq; enim æqui bonique consulam, modo me ames, quod ut facias etiam rogo. Vale.

Tragus arguitur.

Moly Dioscoridis non esse Holoconitin.

Oroconitis Dioscor.

In Matthæolum.

Moly Galeni.

Allium sylvestre.

Allium caninum Tragi.

CON-

CONRADUS GESNERUS
Melchiori Guilandino,
S. P. D.

PRo Epistola tua, erudita sane & prolixa, quanquam mihi cum voluptate legenti perbrevis ea visa est, gratias tibi habeo doctissime Guilandine. Nam quod ad brevissimam meam tam copiose: quod ad subitaneam & familiarem, tam graviter & argumentose respondere dignatus es, id quidem ex amoris in me tui abundantia profectum interpretor. Tantus autem orationis tuæ apparatus est, ut perlectis omnibus, animo consternatus, & nescio quomodo affectus (quod ex mea etiam nimium simpliciter condita, itidem tibi contigisse, ut scribis, miror) sententiam omnino mutarem, & victum undiquaq; ut faterer, non parum abfui. Id quod (ut mox initio dicam, ne prorsus contumacem & refractarium me putes) circa Bulbocastanum certe ingenue fateor. Dabo enim hoc honori tuo, ut victoriam tibi adscribam ejus rei, de qua tecum non certavi, sed interrogavi duntaxat, subdubitans: atq; hoc etiam gloriosius tibi est, si me non tanquam adversarium, sed ut præceptor discipulum vincas. In reliquis vero non æque, ut in progressu Epistolæ dicam, tecum sentio. Neq; vero me à te amando, colendoq; (hoc eruditio tua, illud beneficentia meretur) acres & vehementes illæ tuæ ἐπιτολμηταὶ ῥητορείαι dimovebunt: non magis quàm ab Antisthene Diogenem baculus. Imo quòd tam audacter me increpas, quòd mentem & oculos in me requiris, declamatorio quodam & pene tragico dicendi genere, equidem minime ægre fero: qui malim, si in alterutram peccandum est partem, nimio inveniendæ veritatis fervore peccari, quàm remissione nimia nullum in nobis rerum inquirendarum studium flagrare. Itaq; ut hoc tibi condono, & vicissim eodem erga te candore ac libertate, homini Helvetico & libere educato agendi, absq; ulla indignatione tua, jus egomet mihi sumo atq; postulo. Epistola mea, quantum memini, nimium forte familiaris, dubitationes tantum & interrogationes aliquas continebat: ut plenius instruerer de iis, quæ tu simpliciter ad me scripseras. Tu vero ita commotus es, ac si ea quæ scripsisti, vera esse negassem, & toto (quod ajunt) cœlo aberrarem. Atqui inter errorem ac dubitationem multum interest: adeo ut invicem contraria sint, ita ut ἕξις & στέρησις. Dubitare certe non est negare: neq; penitus ignorare, sed principium quoddam & via ad cognitionem. Et philosophi hominis, non quidem ignorare nihil, quod in nullum hominem cadit: sed ignorantiam fateri primum, deinde in utramq; partem argumenta disquirendo conferre. Ἐφ' οἷς δὲ τοῖς σύνοφῶσαι βουλομένοις πρῶτον τὸ διαπορῆσαι καλῶς, ἡ γὰρ ὕστερον σύνοψις, λύσις τῶν πρότερον ἀπορουμένων ἐστὶ λύειν δ' οὐκ ἔστιν ἀγνοοῦντας τὸν δεσμόν, inquit in prima philosophia Aristoteles. Et in lib. de longitudine ac brevitate vitæ: ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως αὐταγκαία πρῶτον ἐν τῷ διαπορῆσαι περὶ αὐτῶν. At tu longe secus, ne inquirendo anxie veritatem in densissimas tenebras abeam, periclitari me ais: & stolidissimis hominum chymistis me comparas immerito: illi enim rem impossibilem quærentes merito non inveniunt: ego vero diligenti indagatione & hactenus in hoc ipso Stirpium genere quædam inveni, Dei gratia: & invenio subinde, nullius ante me literis, quæ ad me pervenerint, prodita. Dices fortassis discentem æquum esse credere & assentiri. Fateor: & in plurimarum rerum cognitione, doctore te frui licere mihi optarim. Sed discentium conditio duplex est, nam qui pueri vel tanquam pueri discunt, simpliciter & absq; demonstrationibus etiam, fidem autoritati præceptorum, ut filii parentum, adhibere debent. Qui vero methodi ac demonstrationis vim intelligendo consequi possunt, illos sane homini utcunq; amico, & autoritati absque certa ratione credere, in rebus quidem humanis, prorsus ἀφιλόσοφον est. In amicitia vera voluntati & benevolentiæ utrinq; habenda est mutua fides quàm syncerissime, ita ut neuter de alterius animo dubitet, etiamsi eventus aliquando non videatur respondere. Multæ enim sunt causæ & circumstantiæ, propter quas multa secus quàm institueramus eveniunt. Judicio vero & doctrinæ suæ, quamvis dubitationes in contrarium non desint, credere amicum postulare, ambitiosum est, & nervum amicitiæ æqualitatem excedit. Poteras mihi nullo artificio, paucis & breviter comprehensis argumentis satisfacere, ac dubitationes meas dissoluere: sed oratorem te esse declarare mihi voluisti. Non erat quòd tantopere mirareris Guilandine, Italiæ quasdam aut Græciæ plantas, mihi esse ignotas. Aut cur non Dioscoridem quoque, Galenum Plinium, Theophrastum, Hippocratem, & alios qui in hac naturæ parte reliquis mortalium excelluerunt, singulos plurima alienarum regionum medicamenta vel ignorasse prorsus, vel nomina vel vires eorum (nihilo hoc nomine indoctiores) non probe calluisse miraris? Cur non te ipsum? qui forsan omnium hominum ad nostram usque ætatem diligentissime harum rerum cognitionem es persecutus: ad nos tamen si venires, Helveticas quasdam, alpinas & alias quasdam plantas (non dubito) vel prorsus, vel nominibus quibusdam, vel facultatibus, ante hac ignotas tibi ostenderem. Tu vero admiraris, Mamiran esse Dulcichinum aut Oloconitin, non statim me tibi asserenti credidisse, idq; sine autoritate (quis enim hoc ante te docuit?) sine rationibus. Potueras saltem ex tam brevi & incompto Epistolio meo, etiamsi non expressissem, hoc tempore prorsus à stirpium historia alienum esse me cognoscere: & in eo adhuc lucubrandi argumento hærere, quod ante multos annos incepi: atq; utinam feliciter & aliquo cum studiosorum fructu aliquando absoluam: Animalium historiam dico, cujus pars de Aquatilibus totum nunc me occupat, ut vix aliud cogitare liceat. Et hæc etiam nunc quæ scribo, imo effundo, aliud agens, horas aliquot piscibus meis suffuratus scribo. Quòd si otium suppeteret, & eadem diligentia in plantarum historiam incumbere possem, quàm nunc in pisces consumo, de paucioribus forte dubitarem, ac minus tibi sciscitando molestius fuissem: nec illos quos tu mihi profers, Tralliani locos ignorassem. Sed cavebo in posterum, quando jam novi ingenium tuum, ne importunius sciscitando, aut argutius dubitando, negocium tibi facessam. Quanquam nunc etiam non male hac audacia mihi cecidit. Nam & ego natura (hoc est, Dei beneficio) non admodum commoveor: & à bonis doctisq; viris amandis, inter quos minime postremum locum tibi tribuo Guilandine, nulla increpatione me absterreri patior. Tu quoque vicissim, si magno celsoque animo vir es, qualem te esse mihi persuadeo, non ideo me amare desines, quod aliter forsitan quàm expectares tibi responderim. Magnum enim amicitia tua amissa dolorem mihi cieret. Tu qui Germaniam, Italiam, Græciam, Africa oram, & alias regiones peragrasti: qui ingenio vales & indefesso semper studio omne genus librorum excutis, qui doctissimorum virorum amicitiis flores, multa non me tantum, sed publice omnes docere potes: idq; ut facias, & omnes tuas varias, raras, eruditas, copiosasq; observationes, in stirpium histor. præcipue, in literas matu-

mature referas, antequam humanitus aliquid tibi accidat, etiam atque etiam te rogo. Et quanquam te velim simplicius proponere pleraque: si tamen operæ precium videbitur interdum, ne hominum authoritas cuiquam imponat, illis etiam qui viri magni videri volunt, interdum reprehendendu, sive nominatim, sive opinione ipsorum duntaxat, non abstinebis. De me quoq; postremo in hoc scriptorum ordine, ubicunque dissenseris, pro arbitrio statues, totum enim in potestatem me tibi trado. Quod si quid laude dignum in me laudaveris, amabo te: si quid merito taxaveris, non irascar. Puerile profecto, ἄγροικον & nequaquam sapientis, ne dicam impii, viri est, sanctum amicitiæ jus propter aliquot herbas, earumve nomina, dissolvi, quod hodie tamen vel inter viros magnos & graves, ut sibi aut vulgo videntur, infrequens non est, quibus hoc fere exprobari posset, quod Cynicus Diogenes homini amicitiam ejus expetenti, saperdam vero (aut caseum, ut alii traduni) ferre detrectanti, dixisse fertur: τοῦ οὖν καὶ ἐμοὶ φίλου σαπέρδης οὐδέν. Nisi tu fortasis aliud etiam hic spectari putas, gloriam, ostentationem ingenii, quo nemo libenter cedit. At hoc etiam absurdius est, ambitionis & contentionis studio summam virtutum amicitiam soluere. Nos igitur istos φιλοψευδῆ, rideamus: & alter alterius post hac sententiam ac argumenta, placide tranquilleque (hoc est ἀπαθῶς, aut certe μετριοπαθῶς) audiamus: ut si fieri poterit, consentiamus per omnia: sin minus, salva amicitia, libere, simpliciter, candideq; inter nos dissentiamus, nullis æmulationis, invidiæ, simultatum, aut calumniæ affectibus obnoxii, ut indoctissimi quidam docti hodie sunt. Amicitia vera animorum inter se vinculum est, virtutum ac pietatis ratione connexum, hui igitur salvis, quorum nomine suscipitur, rumpenda non est. Quid ad virtutem aut pietatem herba, frutex, lapis, piscu? quæ vel suis nominibus ignorari, vel ipsa stirpitus interire, quàm sacrosancta amicitiæ jura, quorum autorem imo exemplar Deum habemus, inter homines violari præstaret. O vita ô mores. Non tecum mi Guilandine loquor nec te hujus criminis reum facio: sed alios nostri temporis homines, vix homines noto: qui mundo se deridendos præbent, dum vel in medicina nostra, vel aliis de rebus neq; magni momenti, & ad vitam ac pietatem minime necessariis litigantes, tumultuantur, insaniunt, cœlum terræ permiscent, neque somniantes tantum (ut tu somniabas) sed vigilantes ἐκπομπεύουσιν, ἀπαλλὰς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ. Nihil simplicius veritate, nihil simplicitate pulchrius, cum aliis in rebus, tum in oratione & doctrina. Agamus igitur deinceps inter nos quam simplicissime: & ut in Areopago moris erat (neque enim major illius majestas fuit, quam amicitia inter viros bonos esse debet) ἄνευ παθῶν καὶ παρρησίας: ut veritas ipsa nuda sic magis elucescat, quanquam enim fervore aliquo & justa æmulatione ingenium in astruendo vero excitatur, nimium tamen altercando & indulgendo affectibus sæpe amittitur veritas. Ego forte te omnium in hac palæstra exercitatissimum, aut nihil aut perparum docere possum, mi Guilandine: excitare saltem te & veluti obstetricando, ea quæ concepisti, quæque parturu, uberius, feliciùs & maturius in lucem ut edas: interrogando dubitandoq; efficere, quantum in me est, percupio, nam hoc etiam non cujusvis est, de unaquaque re commode dubitare. Sed egomet mihi prolixitate mea displiceo, quam tamen epistola tua propemodum mihi extorsit. Expectas forte ut ea quæ ad confirmandas opiniones tuas attulisti, tandem refellam: ego vero non tecum disceptare, sed profecto ab te aliquid addiscere, & rationibus tuis intellectis cum ipse solidius tecum sentirem, tum apud alios iisdem argumentis uti, & sententiam tuam fulcire possem, in animum induxeram. Nunc quoniam & res ipsa postulare, & tu quoq; petere videris, si quid in contrarium possem, ut depromam, ne facile de sententia semel non sine ratione concepta recedere videar, quod levitatis non judicii est, expectationi tuæ aliqua ex parte (quantum & per ingenium & per otium licet) satisfacere conabor. Non deessent mihi probabilia multa, quæ in contrarium adferrem: iis tamen abstinebo, cum mihi prolixiori esse, nec liceat: quanquam tu quoque in tuis astruendis probabilia multa, ut oratores solent, non undiquaque firma aut necessaria, protulisti. Quid pridem ad te scripserim, non equidem satis memini, neque Epistolæ ad te datæ copiam habeo: sed ex tua quæ scripserim, pleraque agnosco. Primum igitur in eo quod dubitavi an Mamiras Pauli, Bulbocastanum Trallianis forte esset, plene à te satisfactum mihi est: & plantas esse diversas facile agnosco, & tibi quitam liquido id mihi demonstrasti, gratias habeo maximas. At superiori æstate, cùm semina quædam peregrina ad me dares pro tua liberalitate, pro Mamira quidem Dulcichinum mittebas (ut nunc quoque sentis) radiculas scilicet: eam vero Oloconitin Hippocratis esse negabas, quod ridiculè rhizotomus quidam ita sensisset: Oloconitidis autem semen seorsim mittebas, nigrum, rotundum, durum, sapore fere nitroso, magnitudine, qua minimum genus viciæ. Schedæ inscriptio hæc erat: Oloconitin Hippocratis, quod ei apud reliquos medicos nomen quærendum. Nunc vero in epistola tua, quæ prius separaveras conjungis: Trasi sive Dulcicqinum recentiorum, Pauli Avicennæq; Mamiran, Hippocratis Oloconitin esse magna voce clamas, & asserentes idem Hippocratis manes producis. Itaque tum forte dubitavi, possent ne idem Bulbocastanon dici, quod radix veluti bulbulus quidam, saporis dulcedine castaneis proximis (ut Matthiolus scribit) appareret: nunc vero penitus tecum sentio, postquam & Bulbocastani radicem mihi communicasti, & Rhodios etiam sic appellare docuisti. & Quamobrem & assertam à te veram Trallianis lectionem, & rem ipsam quoque demonstratam, ex animo tibi gratulor, assentior, gratias habeo: & cum doctrinam diligentiamq; tuam admirabilem veneror, & candorem exosculor: qui communia mihi & hæc & alia complura, doctissimis tuis ad me literis, & nunc & prius facere dignatus es. Bulbocastanon igitur quid sit, nihil est quod amplius addubitem. Mamiras vero quid sit, si venia tua licet, adhuc sum dubius: & rursus veteru alicujus Medici (non Hippocratis, qui Mamiran fortasis haud agnovit: sed Pauli vel Avicennæ) manes, si qua arte non illicita potes, non Magia non Necyomantia, evocari à te vellem, qui omnem nobis hac de re dubitationem tollerent. Tu Mamiran Dulcichinum esse affirmas: aut potius somnias: ego vigilans nego. Veterum igitur de Mamira audiamus scripta: & an ea Dulcichino conveniant, consideremus. Mamiras (μαμιρᾶς, ultima circumflexa in prima declinatione, & servat alpha in obliquis) veluti radicula quædam est, οἷον ῥίζιόν τι, herbæ, habens veluti nodos frequentes (κονδύλους πυκνοὺς) quæ cicatrices & albugines attenuare creditur, abstergentis nimirum naturæ, Aegineta libr. 7. Mamiram Avicennæ libro secundo cap. 487. est lignum sicut nodi, declinans ad nigredinem in quo est reflexio parva: & est acutius quam venæ tinctorum, calidum & siccum in fine secundi gradus, abstergit & expurgat, siquidem abstergit albedinem unguium. Succus ejus humiditatem crassam detrahit, & purgat excrementa cerebri. Radix ejus dolori dentium medetur. Purgat albuginem oculi & acuit visum, fit cum eo alcohol, & abstergit humiditatem crassam, proprie succus ejus. Radix etiam utilis est ictericis, dolori ventris pungenti medetur: & est in eo provocatio. Hæc Avicenna. Quòd si vires Mamiræ perpendas, easdem omnes

Mamiras & Bulbocastanum diversa.

Mamiras an Dulcichinum?

omnes fere Chelidonio vel majori, vel minori, à veteribus Græcis adscriptas reperias, non dico Chelidonium Mamiran esse, vires convenire dico: nempe Chelidonium majus evidenter calfacit, & siccat (hoc est in secundo gradu, vel principio tertii) abstergit, crassos circa pupillam humores discutit, radicis & succi usus est, è succo collyrium fit, dentium dolori medetur, ictericis prodest, hæc omnia suo Mamira tribuit Avicenna: & insuper quod ungues albos (scabros intelligo) emendet, & propter acrimoniam succus ejus naribus immissus, caput expurget: quæ duo remedia Græci Chelidonio minori adtribuunt. Non (inquam) Chelidonium Mamiran esse asco, sed viribus cum eo congruere: unde apparet, quantum à dulci humectante & instante radice Dulcichinorum absit. Acutius (vel, ut vetus interpres habet, calidius) esse Mamiran Avicenna inquit, quam venas tinctorum. Eodem autem in lib. cap. 756. de venis tinctorum scribens (Arabice est Haruchsubagin) eadem prorsus de ipsis tradit, quæ de Chelidonio Galenus. Ergo Chelidonio aut æquales habebit vires Mamiras, aut etiam vehementiores. Quid hoc ad Dulcichinum radiculam, quæ primum calfaciendi ordinem non excedit, & acrimonia omnicaret? Neque hic me commovebunt argumenta tua Guilandine, quibus circa Doronicum uteru, quòd in Europa & nostris regionibus sapore, odore, viribus cæteris inferiora nascantur pleraque, videmus enim & experimur, eosdem primarum qualitatum ordines in nostris herbis reperiri plerisque omnibus, quos suis olim Græci attribuerunt: quòd si pauca quædam excipias, nihil hæc ad universalem sententiam infringendam faciunt. Possem hic evagari ad longam digressionem, sed non libet nec vacat. In Dulcichinis eximia est dulcedo: Mamiran dulcem esse nemo dixit, sed acrem & acrimonia abstergentem: qua quidem facultate remedia multa præstat, ad quæ nemo hodie Dulcichinis utitur, nec uteretur profectò feliciter. Dulcichini radiculas geniculatas cernimus: in Mamira condylos, id est, nodos habent. Sic & Polypodii radices, nodis & veluti cicatricibus aut tuberculis distinguuntur, geniculatæ non sunt. Taceo Avicennam Mamiran lignum facere, quod Dulcichino nequaquam convenit, & Æginatam non radiculam, sed veluti radiculam. Apud Trallianum libro 2. cap. 5. ad exterendas cicatrices oculorum vox μαμιρᾶς in Græcis codicibus deest: à Gupylo ex Ægineta eum in locum rectè reposita. Apud Nicolaum Myrepsum requiritur in Antidotum de Croco Esdræ, mox ab initio: Actuarius in Ruellii versione habet Mamera. Aetius quidem & Paulus in ejusdem antidoti descriptione (Fuchsio teste) Mamiræ non meminerunt. Doronicum Orientale, Paulo Arnabo aut Mamiras vocatur: eo Romanum durius & solidius est: Fuchsius. Sed profectò Doronicum, Arnabo & Mamiras, ut vocabula tria, ita res etiam tres diversæ sunt, ut ostendemus. Doronicum nostrum, ut vulgus medicorum appellat, quod in alpibus nostris & hortis etiam transplantatum, provenit, mollius est Romano & Orientali, ni fallor, ad manum enim peregrina nunc non habeo, nostrum molliculum esse scio. Ruellius apud Actuarium Mamiran interpretatus est Doronicum, ita ut lector suspicari possit, ipsius autoris eam interpretationem esse: quod fidei interpretis non est, & multis forte imposuit, sicut & Fuchsio Gyraldus Simeonis interpres: Erant (inquit Fuchsius) qui carnabadium recentiorum Græcorum, idem cum Doronico esse putant, nam ita Simeoni Sethi careum appellatur: Nicolao autem Myrepso cuminum Aethiopicum. Atqui hoc non Simeon Græce scripsit, sed de suo adjecit Gyraldus interpres, carnabadium esse careum. Cæterum iisdem fere rationibus, quibus Dulcichinum non esse Mamiran negavi, Doronicum etiam vulgo dictum Mamiram esse negari potest. Jac. Sylvii etiam verba de Doronico ex Serap. non bona fide recitantur: Doron. (inquit ille) Serapioni est radix parva, foris subflava, intus alba, dulcis, calamo aromatico similis, calida, sicca ordine tertio, flatus, præcipue uteri, dissipat: cordis palpitationi confert, ipsumq; roborat, venenosis ictibus auxiliatur, sumptum & admotum (cum ficubus) Hæc Sylvius. At Serapionis codex meus Argentinæ olim excusus, in voce Haronigi (Sylvaticus legit Varonig) cap. 325. neque dulce Doronicum, neque Calamo aromatico simile facit: sed reliquo, quæ Sylvius de eo tradit: Frustra sunt (inquit) crassitudine ramorum scetaragi, magnitudine nodi pollicis ad summum: & sunt venæ (radices) albæ intus, subcitrinæ foris, aliquantulum duræ & graves: & deferuntur ex Sem ut plurimum. Et mox de viribus, eadem quæ jam ex Sylvio retulimus, scribit: (quæ certe cum Doronico hodie dicto sive Europeo sive Orientali, minime conveniunt:) & antidotis magnis admisceri ait, sicut & Avicenna libro 2. capite 210. Durungi vel Durunegi vocans: Est autem (inquit) frustum lignosum radicale, nodos habens, interius album, &c. Loco ejus ponitur Zurumbad æquale pondus, aut duæ terræ ponderis ipsius de caryophyllis. Ex his verbis descriptionem Mamira & Durunegi, similem esse apparet: colore tantum excepto: nempe lignum radicis instar, nodosum remedia vero ex utroq; diversa: etsi utrunque calidum ac siccum sit, hoc ordine tertio: illud in fine secundi. Ergo veri Doronici seu Durunegi loco quandoquidem eo carremus, vel Galangam, vel Zedoariam, vel caryophyllos cum seminibus, quæ flatus dissipant, usurpabimus: His scriptis, apud Sylvaticum sic legi: Doronec radix est similis brancæ pulpi, (pedi vel brachio polypi, acetabulis tanquam nodis aspero: à qua similitudine filiculæ etiam nomen fecerunt Græci) & adfertur ex India sed quia raro habetur, ponitur pro ea vernix: Sed pro vernice puto varonig legendum, quod est Doronicum Serapioni, ut paulo ante recitavi. Idem Sylvaticus alibi sine autore: Doronici (inquit) sunt radices parvæ, cujusdam herbæ similiter nominatæ, habentis folia parva, utcunque rotunda, & flores violaceos, nascitur in muris & cupis, (rupibus.) Et eandem esse Varonig, Arabice dictam sentit. Vulgare nostrum Doronicum flores luteos profert, hedypnoidis aut barbæ senis (quam vocant) floribus similes forma coloreque: qui forsitan cærulei quoque in specie alia mihi adhuc ignota reperiuntur. Doronicum nominatur in Diambro Mesuæ: Actuarius in eodem non habet. Doronicum vulgo dictum nimia dulcedine omnes fere radices. ita ut amaritudine Gentiana, acrimonia Zinziber excedit: at veteres Doronico suo nullam saporis dulcedinem ascripserunt. Quod si etiam tibi donarem Doronicum nostrum & veterum (sic enim Durunegi appello) tandem esse herbam, quoniam tamen, ut tu quoque fateris, nostro eadem vires non sunt, in remediis quæ veteres præscripserunt, non nostro utendum, sed aliis succedaneis de quibus dixi: inter quæ & Zurumbad est. Matthiolus in Serapione duo capita de diversis Zurumbet confundit: posterius sane videtur carpesium. & Zarnabo ab Avicenna dicitur: nam & festucas esse ajunt arboris cujusdam, & pro Cinnamomo poni, &c. Zedoaria Avicenna (Algieduar ipse nominat) eadem præstat quæ Aristolochia, & quæ Durunpi: sed efficacius quàm Durungi adversatur venenis, nominatim napelli (ut Antitora dici meruatur) viperæ, & aliis. Porro Zurumbad eidem est herba, vel lignum: ut Bellunensis emendat, simile Cypero, sed majus, & minus odoratum, calidum & siccum in tertio abscessu. Flatus dissolvit, impinguat, & aufert odorem vini, & alliorum & ceparum. Cordi lætitiam & robur conciliat. Vomitum retinet. Adstringit naturam, (alvum intelligo) & uteri

Mamira & Chelidonia earundem virium.

Dulcichini & Mamiras comparatio.

Doronicum, Arnabo & Mamiras tria diversa.

Zurumbad.

uteri inflationes pellit. Morsibus venenosis efficaciter medetur, Zedoaria in hoc propinqua. Ponitur autem loco ejus adversus venena Durungi sesquialterum, & duæ tertiæ (portiones) ponderis ejus de taraxaco sylvestri, & dimidium ponderis ejus de granis citri. Vides quam cognata inter se natura ac viribus remedia sint, Zedoaria, Zurumbed & Durungi: & quàm iniq, facturus esset, qui pro aliquo istorum Doronicum nostrum supponeret: Rutam ego malim, aut Aristolochiam, ex remediis quæ nostræ regiones ferunt, quàm Doronicum nostrum pro veterum Durungi usurpari, sed Zedoariam præ cæteris probo. Cæterum quod Zurumbed Arabes, hoc Græci recentiores Carnabadium dixerunt, ut ex Simeone Sethi apparet: κάρναβάδιον (inquit) calidum est & siccum ordine tertio: concoctionem ciborum adjuvat, flatus dissipat, stomachum roborat, ventrem sistit, lumbricos interimit, urinam cit, pituitam incidit, sed flavam bilem in calidis corporibus gignit. Porro Zurumbeth alterum Serapionis (cap. 261 in mea editione) quod Arabice aliter in translatione Gal. Tarich adhueba vocari dicit: aroma est calidum & siccum, prope tertium gradum, casiæ & cubebis virib. proximum, quod pro cinnamomo poni Galenus & Paulus autores sunt. Et Isaac filius Amram: Est (inquit) arbor magna, in montibus Lubnen: id est, in Oriente, nullo fructu, foliis longis, colore inter viridem & citrinum, similia foliis salicis: idem & ramorum color est, odor citri. Calefacit, siccat, astringit, resolvit (flatus nimirum, potius quam apostemata, præsertim matricis, ut in cap. 72. ex Mesarugie quidam transtulit) & adstringit ventrem. Est in eo astrictio una cum subtilitate & caliditate. Eadem efficit quæ nux moschata, sed est subtilior ea. Confert dolori capitis frigido & humido cum oleo violaceo, si sternutatorium inde fiat. Stomacho & hepati vi aromatica sua prodest. Hæc Serapio. Vnde apparet, facultates easdem fere utriq, Zurumbeth suo eum attribuisse: & si fortè erravit Matthiolus duobus capitib. in unum confusis, levem & ferendum hunc errorem esse. Sed prolixior sum, quàm par sit. Certe Arabes medici pleriq, sæpe res diversas in unam confundunt, & ex una propter nominum varietatem multas faciunt: & scriptæ Græcorum inepte transferunt: quanquam in plurimis interpretes potius eorum, quàm ipsi fuerint accusandi. Carnabadium, Zarnabo, Arnabo, aut res una & eadem sunt aut substitui invicem possunt. Zarnabum simul & Zeduaris in antidotum diamoschu Actuarii recipiuntur. Zadaria in diamargaru. Carnabadium & zedoaria in antidotum auream Alexandri: ubi Fuchsius Nicolaum Myrepsum Carnabadii nomine intelligere dicit cuminum Aethiopicum, idq, constare ex antidoto ejus 406. ubi ita interpretatur. Ego in ea antidoto nihil tale invenio, & numerum a librariis corruptum puto: nec magna apud me Myrepsi autoritas est. Cuminum Aethiopicum certe carnabadium esse minime concesserim, sed in locum ejus forte succedere posse. De Grano alZelen Bellunensis verba hæc reperio: Granum alzelen vel alleZen, est granum quod apud Venetos appellatur Dolceghini, & nascuntur etiam in Africa, & alio nomine Arabico dicuntur Hab alZiZi. Ejus sententiæ Leonem quoque (nescio quem) Africæ descriptorem esse ais: Eruditus etiam & longe peregrinatus vir Alexander Benedictus idem sentit. Tu contradicis. Mihi hoc tempore non licet diligentius rem perpendere. Video tamen Granum Zelim à Serapione describi cap. 327. & reprehendi illos, qui id cum Croni vel pipere Nigrorum confundunt. Ego Dulcichinos granum alzelin esse sentiam: Croni vel piper nigrorum, id quod tu etiam sic appellas, sed cum grano alzelin contra Serapionis sententiam confundis, donec verisimiliora cognovero. An non Dulcichinum tu quoque calidum & humidum esse fateris, & Venerem stimulare? atqui hoc de grano alzelin scribunt. Convenit & color, albus interius, foris citrinus: & sapor bonus, videlicet dulcis. sed magnitudo ciceris, inquiens, non conveniet: atqui missæ à te Dulcichini radiculæ parvæ sunt, & in Africa multo minores nasci testis est Alexander Benedictus, ubi & cicer forte majus habetur: si modo ciceris recte transtulit interpres. Quòd si res eadem non sit, vires vero sint eadem, quid est quod digladiamur? Venio tandem ad Oloconitin & Moly ὀλονωνιτιδῶν τῶν γλυκείας ῥίζας, ἐστὶ δὲ ὡς ὁ βολβὸς σκορδῶν ἢ ὡς ἐλαίου. Verba sunt Hippocratis libro primo De muliebribus morbis. ubi à Dioscoride ὀρονωνιτιδῶν pro ὀλονωνιτιδῶν scribitur. φυεῖ δ' διοσκορίδης τλὺ ἐν ὄρεσι γινομένων ὀρονωνιτίδα ὀνομάζειν, Galenus in Glossis. Ex quibus verbis miror putare te Guilandine conjecturam meam Oloconitin Hippocratis, Moly Dioscoridis esse, destrui posse, quasi non etiam Moly illud in montibus nasci possit, aut si in montibus non nascitur, quid tum postea? neque enim vel Galenus, vel aliquis bonus autor hoc dixit: sed Dioscorides, veluti grammaticum agens, & etymologiam quærens, cur oroconitis diceretur, à montibus, sic dici eam conjecit, Moly quidem Theophrasti sive idem, sive aliquid est, apud Pheneum & Cyllenam Arcadiæ montes nascitur. Quin potius Galeno credamus, cui ὀλονωνιτὶς est βοτάνη τις ἀγρία λαχανώδης: hoc est olus quoddam sylvestre: (utpote & bulbosa & dulci radice) olera autem quamvis sylvestria, non herbas montanas, aut in altis tantum montibus nascentes appellamus: sed quæ circa urbes & pagos, & in agris fere nascuntur. Dioscoridem dicat aliquis bonum esse autorem: esto sed Anazarbeum, cujus de medica materia libros habemus: de illo autem Galenus hic non loquitur, quod tu non animadvertisti, sed de altero recentiore, qui proxima ante Galenum ætate (patris ipsius memoria) vixit: & multis libris Hippocratis dictionem exponere conatus est: ut ex Gal. in glossas prefatione apparet. Hunc vero tanquam minime bonum autorem aliquoties reprehendit Galenus. Sed vehementius instas: Gal. (inquis) μώλυζαν Hippocratem vocare ait, quæ cæteris Moly dicatur, itaque infers, Moly Dioscoridis & aliorum, Hippocratis Molyzam esse, non autem Oloconitin ejus. Imposuit tibi fortè Latinus interpres aliquis: certe Galenus Græce hoc non dicit, his verbis: μώλυζα, σπόρδιον ἁπλοῦν τὴν κεφαλὴν ἔχον, καὶ μὴ διαλυομένων εἰς ἄγκιθας τινὲς δὲ μῶλυ hoc est, Molyzam vocat Hippocrates allium capitis simplicis, non in spicas divisum. Aliqui vero Moly interpretantur: insinuans priorem sententiam sibi magis probari, merito sane: nam Hipp. lib. 1. De muliebribus morbis fœcunditatis experimentum hoc scribit: μώλυζαν σπόρδιον ἀποξέσας, προσθεῖναι, καὶ ὀρεῖν εἰ διὰ τοῦ στόματος ὀδῶσα. sic enim posteriora aliquot verba legi oportere, & res ipsa & Cornarii interpretatio indicat, quæ hujusmodi est: Caput allii derasum appone pro pesso, & an odor per os transeat observa. Porro in simpl. medic. hoc censu. & μώλυ & μῶλυ à Galeno memorantur: Moly ejus est. ruta sylvestris Dioscoridis, quam & ipse Moly vocari dicit in Cappadocia, à similitudine, quam cum Moly servat radice nigra flore candido. Myle vero Galeni, proculdubio Dioscoridis Moly est, radice parva, bulbosa, vulvis utili. An vero eas aperiat, an claudat: & melior ne Dioscoridis an Galeni lectio sit, nunc inquirere tempestivum mihi non est. Plin. Molon appellavit. caule striato, foliis mollibus parvis: radice quadrantali, in qua per extremum allii caput extuberat. Eadem Syron, aut Scyron Plin. dicitur. Ego Oloconitin (sic enim sine aspiratione scribere malo) Hippocratis, Dioscoridis Moly & Galeni Mylen eandem esse stirpem sententiam nondum muto. Myle quidem à rotunditate radicis dici posse videtur. nam & μυλεωδὴς rotundum significat.

Zurumbed est Carnabadium.

Zurumbeth alterũ Serapio.

Cuminum Æthiopicũ.

Granum Alzelen.

Croni.

Oloconitis & Oroconitis.

Diosc. alter.

Moly, est ruta sylv.

Myle Galeni est Moly Discor.

Oloconitis est Moly.

Cæterum

Caterum an allium caninum Tragi, Dioscoridis Moly sit, accuratius mihi inquirendum videtur: in præsentia non concesserim. Moly vel Morion Plinio libro vigesimo primo capite trigesimo primo, halicaccabus est, opio etiam (inquit) velocior ad mortem. Jam quod Moly idem esse cum Aglaophotide terrestri Aeliani affirmas, uno duntaxat argumento, quod Moly etiam ut Scholiastes Homeri prodit, ἐλαύνειν τὸν ῥίζης τῷ τέλει θάνατον ἐπιφέρει τῷ ἀποσπῶντι, quod Aelianus Aglaophotidi attribuit: non satis ad faciendam fidem mihi videtur: & possem verisimiles aliquot rationes contra te producere: sed nihil quam λογομαχία aut σκιαμαχία quædam hæc fuerint: quoniam res ipsæ nobis ignotæ sunt, ex remotis ad Orientem terra mariq; petendæ: ab incolis scilicet Arabiæ, à quibus forsitan aliquis ad Trogloditas, aut Indos remitteretur: semper enim longius refugiunt hujusmodi miracula, & tandem nusquam in natura reperiuntur. Hoc tantum dicam, non debuisse te asseverare tanquam luce meridiana clarius (sic enim loqueris) Moly Aglaophotin esse, sed ex conjectura duntaxat hoc proponere propter similem ab autoribus traditam radicis evulsionem, quæ conjectura tamen, ut dixi infirma est, nam & Mandragoræ radicem cum olim sic solitam erui, Eustathius refert in μώλυος mentione: tum hodie itidem de eo quidam nugantur. Et Hyoscyamum & ὄπιον (Papaver nigrum forte intelligit) similiter, non tamen canibus, sed avibus alligatis, Aelianus alicubi tradit. De Bulbocastano, ut dixi, plane tibi subscribo: sed quæ de facultatibus ejus scribis, non satis assequor. Numeras enim id inter ea, quæ ob succi crassitiem vasa sanguinem continentia modice obstruere, & pectus lenire, atq; abradere queant. Et subinde, Castaneas vero (inquis) tantum abest detergendi farciendiq; vi pollere, ut nihil detergentibus & farcientibus magis esse possit contrarium: Et paulo post, Bulbocastanum, non aliam esse plantam quam ego assero, argumenta habeo, tum quia attenuandi natura pollet, & lentitiam in se habet, &c. At si crassi succi est Bulbocastanum, & obstruendi leniendiq; vi præditum, & farciendi, similiter ut alica, itrium, similago (quibus cum à Tralliano numeratur) & reliquum genus emplasticorum: quomodo abradere, detergere & attenuare, vel ipsum, vel ullum aliud emplasticum dicemus? Trallianus non quibusvis purulentis, usum istorum commendat, neq; ut pus & sordes pulmonis abstergantur: sed iis tantum, in quibus sanguis purus apparet, quem sisti & obturari meatus res postulat.

Aglaophotis.

Mandragoræ eradicatio.

Bulbocasti facultates.

Hæc habui in præsentia, quæ subito ad epistolam tuam mox ut accepi, respondere visum est: tu scriptionem tumultuariam & inconditam æqui bonique facies. Ego enim hæc omnia & tuo & amicorum judicio submittere paratus sum: & te magis etiam in posterum, quam si nulla unquam inter nos controversia obortæ fuisset, amabo.

MATTHIOLUM de facie non novi, neq; viri ingenium aut mores. Doctrina ejus & diligentia, ex editis in Dioscoridem Italice Latineq; Commentariis, non vulgaris apparet. Sicubi tamen errat, aut erravit, humanum hoc est, & nobis commune. Emendabit forte multa in posteriore editione, quæ nunc expectatur. αἱ δοῦτεροι γὰρ φρονιδες σοφωτεροι. Quamobrem si quid in ejus scripis est, quod reprehendas, modestius & simplicius ut facias rogo: neq; tam hominem, quam ejus errores vituperes.

Ἔλεγχε, ἐλέγχε, λοιδορεῖσθαι δ' ὃ πρέπει
Κοὐδὲν φιλόσοφος, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας

Vale optime mi Guilandine, & me ama. Tiguri. Martii die X. Anno Salutis M.D. LVII.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS, SENENSIS MEDICUS,

Gabrieli Faloppio Mutinensi Medico præclarissimo S. P. D.

Agitur de Bulbocastaneo, Oloconitide, Mamira, Traso, Moly, Deronico, Grano Zelin, Zedoaria, Zurumbeto, Carpesio, Baara, & aliis nonnullis simplicibus medicamentis.

NEcidi nuper, nescio quo fortuito casu (præstantissime Faloppi) in tui Guilandini, & Conradi Gesneri binas literas, quibus illi non tam familiari aliqua se oblectarent salutatiuncula, quam seria (ut post modum vidi) disputatione inter se altercaremur. Ac primo aspectu quum utrimq; nomen, neutiquam mihi incognitum, me nonnihil alliciebat ad lectionem, tum non mediocriter hoc animum meum excitavit, quod titulus utrimq; epistolæ jam statim promitteret eorum concertationem non alienam fore à medica nostra materia, cui rei (ut nosti) semper animum addictissimum propensissimumq; habui, ac totam versari in quorundam stirpium indagatione & facultate, nempe Bulbocastanei, Moly, Mamiræ, Oloconitidis, Doronici, Trasi, aliarumq; nonnullarum, quarum cognitio non omnibus, imo fortasse perquam paucis rei herbariæ studiosis hactenus innotuit. Fecerat id tum Gesnerus non infimæ eruditionis vir, & qui non inter postremos Medicæ facultatis professores numerari velit, ut nihil leve, nihil humile ab ejus officina expectandum putarem: Verum quantum hac in parte meæ postmodum satisfecerit opinioni, liquido cognosces ex his, quæ mox in medium allaturi sumus: Guilandinum verò tum (mi doctissime Faloppi) eo usque somniantem pertuli, dum adeo profundo immergitur sopori, vel potius extra seipsum, nescio, in quas remotissimas terras (credo ad Cimmerias caligines, quamvis sibi aliud ille persuadeat) una nocte somno abripitur, ut sui Gesneri, & omnium penitus oblitus, me ipsum quoque procacissime pungat, & importunius calcibus impetat. Et licet antea quoque sic de omnibus disceptaret, ut etiam

Gesneri laus.

Guilandinus redargutitur.

jam ipso tacente, facile deprehenderetur ejus somnium, eatenus tamen nolui dormientem perturbare, quatenus id somnium non manifestam, & contumeliosam mihi inferret acerbitatem. Etenim, quemadmodum homines temulentos, & furiosos toleramus ut insaniant, dummodo neminem ladant. Si vero huc eorum spectet furor, ut nec manus à reliquis abstineant, tum eorum propulsamus injurias: Eodem quoque modo Guilandinum somniantem feremus, si aliud peccet nihil, nisi hoc solum, quòd noctes atque integros dies vigilans etiam stertat. Sin autem eo ejus erumpant somnia, ut intolerabilis in innocentes ejus sit petulantia, quis non hujuscemodi somniatorem excitet? Quis non Borussiacum hunc glirem ex stratis deiciat? Nam profecto nihil aptius, & verius in hujuscemodi sua disceptatione dici potuit, quum hæc talia deliramenta afferat Guilandinus, quàm ut se ipsum non hæc tam argute disputasse, & perpendisse, quàm vane, & futiliter somniasse fateatur. De me vero quàm abrupte, & petulanter somniarit, ii optime judicabunt, qui hasce ejus legerint ineptias, quas postmodum toti orbi non erubuit divulgare. Quid, obsecro, commisi? Quodnam flagitium perpetravi? Quid contra me habet Guilandinus? cur tam aspere & repente in me invehitur? Certat cum suo Gesnero, nihil in me reprehendit, nulla usquam mei ante facta est mentio, nihil attingit quod ad me pertineat, & ecce, nescio quo maligno, ac virulento morsu ex improviso, relicto Gesnero, rabidi canis instar, dentes mihi injicit. Si quem vel levissimum meum recitaret errorem, non modo à doctissimo quovis homine, sed vel ab ipso Guilandino, cui nemo somniando fortasse par est, libenter & æquissimo animo corrigi, & emendari me paterer. Porro cùm jam ita suas disseminet nugas, infartas contumeliis & maledicentia, easque in cæteros cerebrose congerat, satius judicavimus patefaciendam ipsius imperitiam, quàm nostra tolerantia tantum impudentiam, & audacem inscitiam, & in præclarissimam artem Medicam, contumeliam sustinendam. Veruntamen sic rem mihi esse cum Guilandino meminero, ut nullas inimicitias, à quibus maxime semper abhorrui, sentiam mihi cum ipso suscipiendas. Dissimilimum me plane illi præbebo, ut non persequi furiosè videar personam, quod ipsum fecisse satis liquido constat, quin ut potius ejus errata removeam, ne ille Medicinæ candidatos somniando remoretur. Hunc fructum sicut ipse perpetuo in meis studiis sum venatus, ut ex meis qualibuscunque laboribus uberrima semper utilitas in studiosos redundet: Sic Guilandinum in me ita delirare non patiar, ut & suis intricatissimis, & involutis somniis studiosæ imponat juventuti. Atque quo syncerius sine omnibus convitiis, absque omni simultate agere paulisper cum Guilandino decrevi (mi præclarissime Faloppi) eo libentius hujus nostri sive colloquii, sive certaminis testem, judicem, ac arbitrum te constitui, in quo summa doctrina cum singulari certat humanitate. Cujus rei, tuorum nimirum ornamentorum, non solum domestici, qui quotidiana tua fruuntur consuetudine, verum & exteri, in quos latissime hæc diffunduntur, clarissimum dant testimonium. Quorum nonnulli ante ex Patavina Universitate Pragam venientes, cum amicitiæ causa, quam inter nos intercedere norunt, me invisérent, vehementer apud me obstupuerunt, cum tali viro in eadem domo, plena ac referta omni eruditionis flore, suavitate, lepore, ac summa integritate, hunc barbarum, impium, ac pene immanem Borussum consistere posse. Et quantum te doctrina, & omni virtutis decore præcellere, tantum hunc ab iis laudibus non alienum solum, sed & animum iisdem habere infestissimum prædicabant. At quid mirum, si inter amœnissimos flores venenosi aliquando delitescant angues? Quid si inter latissimas segetes simul adolescant tribuli, Zizania, & id genus inutilium herbarum? Latet serpens inter flores, suo tempore caput falce concidendum prodet. Quæ ista familia tam bene instituta, in qua nulla se exerceat improbitas? Satis magnam tu in hoc laudem & gloriam adipisceris (mi eruditissime Faloppi) quod non tantum domus tua te habeat quem sequatur, sed & tota florentissima Patavina Academia in te tam dudum recumbat, te intueatur, admiretur, & flagrantissimo studio imitetur. Quo major erit nequitia Guilandini, si eo domestico non moveatur exemplo, quo summa cum voluptate gaudent & fruuntur exteri. Ac ob eam quoque causam hæc tuo judicio dedicata volui, ut pro tua modestia hominem domi tuæ admoneas, & tua humanitate revoces ab hac maledicendi licentia. Quòd si tuis non acquieverit consiliis, & saluberrimis admonitionibus, an non toti mundo suam barbariem, imperitiam, inhumanitatemq; ipsemet optime declarabit? Ad me quantum attinet, si nihilominus, quemadmodum cœpit, convitiari, ac maledicere perrexerit, feram (ut potero) ejus protervitatem: At ipsius nequitiam & perversam omnium rerum ignorantiam, facile detegam apud honestos & eruditos viros. Si enim Gesnerus, qui interdum etiam me reprehendit, ferre non potuit tam effrenem petulantiam, quam in me ex improviso evomuit Guilandinus, quin eam sua epistola reprimeret, adeo ut ipsum comparaverit mulierculis panes in foro vendentibus: Ego illam in me, & in totam rei Medicæ disciplinam impune grassari, & insanire permittam? Continebo felicem illum somniatorem inter arctos fines, ne ad Americam illam evagetur, & somniando lasciviat. Quinetiam ne tibi fortasse diutius Hippocratem perturbet, dum tanti viri Manes compellere nititur, ut in suæ opinionis robur falsa pro veris afferant in medium. Sed prætermisso omni joco, rem ipsam, quæso, diligenter agitemus, quam hæc nobis eructant somnia. Audi obsecro (mi Faloppi) ut tua te reficiat fortuna, quam Endymionem non sub dio, sed sub tuis laquearibus domi stertentem alas. Vide ne frustra te tandem Patavii quæramus, & ne ita violenta, ita monstrifica, ita venefica sint ista somnia, ut pariter domum una nocte somniando ad Occidentales Indias in Americam transportent. At quid rem ipsam diutius differimus, quæ doctiss. simul & candidiss. requirit censuram, & quam serio & fideliss. Padua domi tuæ somniando in America reperisse lætatur Guilandinus? Neminem certe præter te habui (candidiss. Faloppi) inter quam plurimos amicos facultatis nostræ, nec mihi magis idoneus, magisq; paratus sese obtulit, cui libere meam hac in re sententiam, meumq; judicium (sit tamen citra omnem injuriam cum cæterorum venia dictum) recte sancteq; proferrem. Clamat Guil. & improbat novam Alexandri Trall. lectionem ab Andernaco, ac etiam Goupylo, viris in utraq; lingua doctiss. restitutam, quod particulam, quæ in veteri exemplari, à quo nova & ultima prodiit editio, depravate legebatur βολβοκαστάνων, ipsi βαλανοκαστάνων vel verterint, vel restituerint. Sed mea sane sententia, inscite ac turpiter hallucinatur, & parum, ne dicam omnino nihil, in re Medica se versatum ostendit. Quinetiam nec autores se legisse demonstrat, à quibus Alexander hoc est edoctus medicamentum, nec eos fortasse, qui idem ab Alex. acceperunt. Siquidem omnes in universum glandes, quæ Græcis βάλανοι dicuntur (ut Diosc. & Gal. attestantur) adstrictoria vi, qua pollent, sanguinem rejicientibus maximopere conferunt. At cùm castaneæ omnium consensu in glandium genere habeantur, & iisdem sint præditæ facultatib. quisnam fuerit tam vecors, aut amens, ut non judicet Goupylum & Andernacum recte legisse βαλανοκαστάνων, non (ut Guiland. βολβοκαστάνων? Nam horum opinionibus

Facete.

Faloppii laus.

Guilandin. nequitia.

De Balanocastano & Bulbocastano.

Goupylus & Andernacus defenduntur.

recte

recte astipulatur Aetius, qui libro octavo capite sexagesimo tertio ubi ad sanguinis rejectiones curationem instituit, Castanearum corticem præbet, his verbis: βελάνου φλοιὸς, καὶ μάλιστα τῆς καστάνης. A quo medicamentum hoc sumpsisse Alexandrum, qui posterior vixit, affirmare minime vereor, quemadmodum & alia plura, quæ nunc prætermittimus. Præterea Avicenna, qui claruit post Alexandrum, curam rejectionis sanguinis instituens, Castaneas ad id commendavit his verbis: Et quandoque admiscentur eis styptica æqualia, sicut Castaneæ. Adhæc quum Dioscoridi Castaneæ καρδιακὰι βάλανοι καὶ διὸς βάλανος, appellantur, cur non igitur Castaneas βαλανοκαστάνας, id est glandes castaneas Alexandro appellare licuit differentiæ causa? Nam, & eadem ratione Quernas, & Ligneas glandes dicimus, ut etiam in Bucolicis dixit Virgilius. Castaneasq; nuces, quemadmodum & ipsi Græci μυροβάλανον, unguentariam glandem vocant. Quamobrem non est ullo pacto
10 censendum, loquutum esse Alexandrum de Bulbocastaneo Guilandini. Denique cum nullus habeatur inter antiquos, nec inter recentiores Græcos, qui usquam Bulbocastanei meminerit, nec ejus historiam, vel facultates descripserit, absurdum sane admodum videtur, medicamentum tam ignotum, obscurumque in medium attulisse Trallianum, Medicum apprime circumspectum, quin id prius per omnia descripserit ac delineaverit, præsertim cum sibi soli suum non ediderit opus, sed ad totius Reipublicæ usum. Nec me à mea removet opinione, quod Græcorum quidam, ut Rhodii (si tamen vera refert Guilandinus) herbæ cujusdam radicem βολβοκάστανον appellent, alii ut Chii ἀχριοκαστανίδας, alii ut Bisantini ἀχριοκάστανα. Siquidem has vulgares appellationes ego semper admodum parvi feci, quod ignarum vulgus pro suo arbitrio non tantum plantis, sed etiam aliis innumeris rebus nomenclaturas imponat: Id quod etiam Dioscoridis ævo factum invenio, & deinde apud Arabas, & alias nationes. Adde, quod, cùm Alexander Rhodius non fuerit, sed Trallibus Lydiæ oriundus, unde
20 illi Tralliani cognomen, non video sane, cur potius Rhodios tantum, quam Chios, Bysantinos, & alios totius Græciæ populos fuerit imitatus, apud quos nulla unquam extitit (quod equidem legerim) Bulbocastanei mentio. Quo fit, ut vana ac futilis sit Guilandini opinio, qui præter omnem rationem, & probatissimorum autorum testimonia βολβοκάστανον id legendum censet, quod jure rectèq; βαλανοκάστανον omnium doctorum virorum consensu legi debet. Quorum sententiis maximè astipulatur C. Plinius secundus libr. 4. cap. 54. suæ Medicinæ, ubi sic habet adversus Guilandinum: Aqua, in qua cortices Castanearum cum succo coquuntur, cœliacis, dysentericis, sanguinem rejicientibus bibenda haud inutiliter datur. Quamobrem non possum non admirari Gesnerum, quippe qui ita facile concesserit Guilandino, radicem illi missam, esse Trallianæ Bulbocastanon, cùm nulla penitus in hac radice reperiatur adstrictio: Quinetiam, quòd tantum in eo non emicuerit ingenii, ut explorare ac nosse quiverit, in Trallianæ codice hoc in loco manifestissimam subesse mendam, eoq; 30 præsertim: quòd Andernacum & Goupylum haberet hujusce rei indagatores. Cedit Gesnerus Guilandino, nihil respondens illi gratulatur, illi assentitur, illi gratias habet, ejus admirabilem veneratur doctrinam, candorem exosculatur, quòd cum ad suas converterit fabulas. Cæterum futile quidem, ac penitus inane est Guilandini argumentum (ut Gesnerus etiam annotavit) ubi inquit, nihil valere Castaneas ad purulentos, quòd nulla detergendi, farciendiq; facultate præstent. Siquidem si Alexandrum diligentius, nec ita oscitanter legisset, vidisset quidem illum eo in loco Castaneas non probasse ad purulentos, nec ad detergenda pulmonum ulcera, neq; ad pus educendum, sed ubi forte fortuna evenerit, quòd ii purum rejecerint sanguinem, & ut tantum huic Symptomati occurratur. Nec præbet præter id iis Trallianus Halicam, Itrium, Similaginem, quemadmodum Guilandinus rei Medicæ ignarus existimat, ut hoc alimento abradatur, abstergaturq; pectus, aut pulmo, cùm cibus hac facultate præditus, sanguinem rejicientibus non mediocrem possit inferre noxam, sed ut 40 sanguis crassior reddatur, & leviter adstringatur ea, quæ pollet, substantiæ crassitie. Nescio profecto ubi nam repererit Guilandinus, qui tot se fatetur peragrasse regiones, & qui cum Apolline & Aesculapio de re herbaria certare audet, Halicam, Itrium, Similaginem, vim habere abradentem. Non enim probat, a quo unquam tam temere scriptum sit, ut ubi sanguis rejiciatur purus, opus sit abrasione. O felicem Guilandinum, O admirandum Oraculum, O Borussum omnium fortunatissimum, qui primus tam abstrusa nobis referat arcana. Miror equidem, quinimo detestor, nonnullos, qui ut præcæteris excellere, & novi aliquid invenisse videantur, tales inanes apportant Chimeras, quæ ut veras ostendant, elaborato quodam fuco illinunt, & fictitiis, minimeq; veris autorum testimoniis adeo concinnant, ut non modo tyrones, & qui rebus novis maximè delectantur, & alliciuntur, decipiant, sed etiam quandoq; seniores, & qui in re medica diu fuerint versati. Verumenimvero si ubi quis harum rerum penitus hasce nugas diligenter intueatur ac explorei, facilè horum impostorum fal-
50 laciæ deprehendentur: Tametsi enim primo statim intuitu paradoxon quoddam illi afferre videantur, quum tamen pervulgatæ & in manibus bonorum doctorumq; virorum jactatæ & excussæ fuerint, facilè horum impostures, quid medullitus oleant, præferunt, nummorum adulteratorum instar, qui quanquam tenuissimo auro circumtecti fraudem non ita primum ostendunt, plurium tamen manibus agitati, perditissimorum hominum malitiam tractu temporis detegunt. Hisce itaq; rationibus, & probatissimis autorum testimoniis unusquisq; qui livore non fuerit perfusus, nec pertinaciæ potius, quam veritati fuerit addictus, facilè adduci poterit, ut credat Alexandrum de Castaneis esse loquutum, non de bulbosa ac veteribus & recentioribus ignota illa radice, quam ille fortasse nec novit, nec usquam vidit. Quæ radix, si (ut Guiland. asserit) crassi succi fuerit, & obstruere ac lenire facile valeat, Halicæ, Itrii & Similaginis instar, non video profecto, quomodo abradere, detergere & attenuare valeat. Hic Guilandinus, quo facilius suæ patrocinetur opinioni, mi amantissime Faloppi, tua autoritate suam tuetur sententiam, & te idem sentire affirmat. Verum quamvis in te singularis sit splendor, & in-
60 genium omni doctrinæ & philosophiæ genere agitatum & excultum, tamen nulli hominis tantum unquam tribuerim, ut nusquam vel hæsitet vel non humanum aliquē committat lapsum. Talem qui de se concepserit existimationem, divinam potius, quàm humanam sibi autoritatem asserit. Hominum est non intentam sic ubiq; habere aciem, quin aliquando hallucinentur. Liberalis autem & optimi instituti animi (qualem in te vigere non dubito) semper esse duxi, libenter cedere veritati, ac nulla vinci pertinacia. Quare mi doctiss. Faloppi, sive falso hæc tibi adscribat Guilandinus, quo facilius tanti viri gravitate suam obtegat imperitiam, seu vere id dixerit, facilè tuam eximiam eruditionem, quæ in omni disciplinæ genere abunde relucet & excellit, ab istius hominis confusa ignorantia separabo. Patefacta & illustrata ator argumentis ipsa veritate, facilè tu pro tua egregia doctrina judicabis, quantum aberraverit, ut in pleriq; ita hac in parte Guil. ob idq; fortasse haudquaquam miraberis, si Boruss. hic immanis,

me

Trallisni locus restitutus.

Gesneri sinceritas reprehenditur.

Guilandini in re Medica inscitia.

Historia plantarum non sufficit ad eas agnoscendas.

Animadversio in Sophistas.

Fallaciæ à peritis facile deprehenduntur.

Homines & doctissimi quandoqui hallucinantur.

Tuetur autor Falopium.

me nasci nunquam sibi satius duxerit, vel in cunis emori, quum certo sciverit ab Hippocratis Manibus, quos excitaverat, admonitus, me suæ temeritatis futurum esse domitorem. Atqui ego hunc vivum suæ insolentiæ, inscitiæ, ac vecordiæ spectatorem perpetuo adversari velim. Quanta præterea sit hujusce Borussi imperitia, arrogantia, & temeritas in censendis, Oloconitide, Mamira, ac Trasio, quinetiam in suscitandis Hippocratis Manibus, quod illa omnia unam tantum designare plantam, vel radicem censeat, eos vero falsa attestari velit, ut suam inanem evehat opinionem, ex sequentibus facile palam fiet. Hippocrates gravissimus autor libro primo de mulierum morbis, ubi ad Secundas pellendas medicamenta describit, Oloconitidis meminit his verbis: Oloconitidis dulcem radicem. Est autem velut Bulbus, & parva velut Oliva, hanc in vino terito, duas dato, si vero major, una sufficit. Hæc ille. Quibus facile arrogans Guilandini convincitur assertio, & Hippocratis Oloconitidem non esse Trasum, quod Veneti Dulceghinum vocant, neque Mamiram, non magno sane negotio palam fiet. Verumenimvero sunt in primis ponderanda Hippocratis verba, quòd à gravissimo sint prolata autore. Etenim cùm asserat ad Secundas pellendas Oloconitidis dulcis radicem, videtur quidem hisce verbis asserere, quòd alia sit Oloconitis quæ dulcis non sit, sed amara fortassis, vel alterius saporis, aliàs non fuisset illi opus addere, dulcis, nisi differentiæ causa, & præcipue cùm dulcem appellaverit plantam, non radicem, id quod maxime impedit Oloconitidem, Trasum sive Dulceghinum esse non posse: Trasi enim planta dulcis non est, sed tantum radix, quæ nullo usquam alio (quod sciverim viderimq;) sapore habeatur quam dulci. Præterea Trasorum radices substantia bulbosæ non sunt, nec bulborum modo ullis velaminibus circumtectæ, sed cortice quodam tenui, aspero, & adstringente, qui pertinaciter admodum inhæret, adeo ut nucleos potius referat, quàm bulbos. Adde quòd nusquam ulla Trasorum visa sit radix, quæ Olivæ magnitudinem æquaret, sed omnes longè minores habentur. Adhæc cùm jubeat Hippocrates ad pellendas Secundas unam tantum dari Oloconitidis radicem, vel duas ad summum, si parva fuerit una, maxime quidem hoc ipso indicare videtur radicem hanc vehemens esse medicamentum, quo sanè indigemus ad secundas trahendas. Hoc etiam proculdubio confirmat Oloconitidem non esse Trasum, quia primum caliditatis ordinem fortasse non excedit, nec ulla provocandi vi pollet, ac adeo clemens habetur, ut edatur à Veronensibus, in quorum agro frequentissima nascitur, præsertimq; à prægnantibus mulieribus, quæ talia fere semper appetunt ad satuitatem suamq;, nullo penitus incommodo. Postremo quum Galenus eo libello, quo obsoletas Hippocratis voces explanat, dicat Oloconitidem agrestem, & oleraceam esse herbam, facile quis nosse poterit Trasorum plantam, in qua nihil penitus oleraceæ percipitur, non esse Oloconitidem. Cæterum nec potest Trasum esse Mamira, quia Mamira Avicennæ testimonio medicamentum acrius est, quàm Venæ tinctorum, quæ illi Chelidonium designant, & calidum, & siccum in fine secundi ordinis. Præterea Mamira Avicennæ abstergit, mundat, provocat, attrahit, præsertim à capite pituitam, si mandatur, vel naribus sursum trahatur. Quinetiam præstat ad Icteritiam, & dolores intestinorum, quæ omnia proculdubio in Trasio desiderantur. Nec potest Trasum dici Mamira, eo quod radiculas geniculatas habeat. Nam id asserere ex hac tantum nota maximè fuerit absurdum, cum innumeræ habeantur plantæ, quæ geniculatas edant radices. Porro nec Oloconitidem Mamiram esse putamus, quando hæc Avicennæ testimonio acutior est Chelidonio, illa verò Hippocratis autoritate dulcis. Verùm si quis Mamiræ notas ac facultates diligenter exploraverit, facilè conjicere poterit parum, vel fortasse nihil, ab Anemone distare. Etenim Dioscoridi Anemone radix est Oleæ magnitudine, quæ veluti geniculis quibusdam cingitur, vis illi acris, & ea de causa succus naribus infusus, purgat caput, Commanducata radix pituitam trahit, decocta in passo, & illita, medetur oculorum inflammationibus, cicatrices eorundem, & hebetudines emendat, sordida ulcera abstergit, lac provocat copiosum, menstrua cit vellere imposita, & lepras exterit. Quæ omnia adeo cum Avicennæ Mamira conveniunt, ut nihil impediat, quin Mamira & Anemone nihil inter se differant. Conferamus, obsecro mi Fallopi, Avicennam cum Dioscoride, ut clarius lucidiusq; nostra comprobetur opinio. Mamira (inquit Avicenna) nodosum est, acutius Chelidonio, abstersivum, mundificativum, & provocativum. Quibus optime rectèq; correspondent, quæ scribuntur à Dioscoride, cùm inquit: Anemone radix veluti geniculis quibusdam cingitur, vis illi acris, sordida ulcera abstergit, lepras eximit, lac copiosum provocat. Item Avicennæ Mamiræ succus extrahit humiditatem crassam ex capite, & mundificat superfluitates cerebri: Id quod etiam Dioscorides de Anemone scribit cùm ait: Succus naribus infusus purgat caput. Præterea Avicennæ testimonio Mamira confert dolori dentium, sed & idem videtur de Anemone annuere Dioscorides, quum inquit: Commanducata radix pituitam trahit, nam fere omnia, quæ mansa pituitam trahunt, dentium dolores mulcent, ut exempli gratia Pyrethrum, de quo scribens Dioscorides, Pyrethrum, inquit, pituitam elicit, ideo in dolore dentium auxiliatur. Atqui id clarius confirmat Plinius libro 21. cap. 23. ubi apertissime Anemones radicem dentes sanare scribit, si commanducetur. Id quod etiam confirmat Marcellus antiquissimus Medicus cap. 2. ubi de dentium medicamentis agit. Deinde ait Avicenna, mundificat albuginem & acuit visum. Cui maximè astipulatur Dioscorides, quòd scripserit mederi Anemones radicem oculorum inflammationibus, & cicatrices eorundem & hebetudines emendare. Ad hæc inquit Avicenna conferre Icteritiæ, quod in Dioscoridis Anemone non reperitur. Sed cùm à Galeno scriptum sit libro texto de simplicium medicamentorum facultatibus, Anemonem omne genus vasorum orificia reserare, nihil prohibet, quinetiam Anemone Icteritiam curare valeat, & menses remoratos pellere, ut Dioscorides inquit. His itaq; sic collatis, prorsus adducor, ut credam nihil aliud esse Avicennæ Mamiram, quàm Anemonem Dioscoridis. Nam præter hæc (quod viderim legerimq;) nulla extat planta, quæ magis suis facultatibus cum Chelidonio conveniat, quàm Anemone. Quod cùm animadvertisset Dioscorides, non longè à Chelidonio descripsit Anemonem. Nec nostri opinioni obstare videtur, quòd Paulus & Anemonis: & Mamiræ meminerit. Siquidem is (sit tamen tanti autoris venia dictum) separum in simplicium historia & cognitione fuisse versatum ostendit, quando ea, quæ brevissime admodum de Simplicibus medicamentis habet, ex se ipso haudquaquam depromit, sed modo ex Dioscoride, modo ex Galeno transcribit, quemadmodum, & alia omnia quæ in suum volumen congessit. Quo fit ut mirari desinam, quòd quandoq; aberraverit Paulus in earum stirpium nomenclaturis, quæ ab aliis, novis quibusdam describuntur nominibus. Id quod jamdiu novisse nostræ tempestatis eruditissimos quosq; Medicos non ambigo. Eodem etiam pede claudicasse Avicennam animadverto, quippe qui nomenclationum varietate delusus (quibus pro suo arbitrio varii utuntur autores) bis Anemonæ meminit. Nempe primum

Oloconitidis examinatio.

Hippocrat. verba ponderanda.

Rationes contra Guilandini sententiam.

Trasorum examinatio.

Trasi temperantia.

Trasum ubi plurimum?

Mamiræ examinatio.

Mamiræ facultas.

Mamiram non esse Oloconitidem.

Mamiram ab Anemone nihil distare.

Omnia quæ per os pituitam deponunt dolori dentium conferunt.

Paulus notatur.

Avicenna notatur.

mum, capite 486. sub Mamiræ titulo & deinde capite 664. sub nomine Sakaik, quod pro certo crediderit ob appellationum varietatem Sakaik & Mamiram diversas esse stirpes, quemadmodum in aliis nonnullis eundem simili lapsu cæcutire observavimus. Atque id plerunque iis accidere solet, qui ea ab aliis transcribunt, quorum nulla vel admodum tenuis est experientia. Hæc itaque si tuus perpendisset Guilandinus, non adhuc suam in re herbaria deprehendisset ignorantiam? Tam ne temere cæteris, qui plurimum temporis & laboris huic facultati impenderunt, insultasset? Mirum mihi Faloppi doctissime, videri crebro solet, quosdam homines sui penitus adeo immemores, ut nescio qua facultate, quibus digitis aut unguibus, cœlum, terram, & omnia metiri contendant. Qui dum vano quodam tinnitu, & mera jactantia reliquorum nituntur explodere labores, ut nobis facilius suas commendent nænias, aliud nihil assequuntur, quam ut inaniter tinniendo omnibus suam retegant, quæ latebat, inscitiam. An non hunc fructum suæ temeritatis, & arrogantiæ nactus est Guilandinus? Audi, obsecro, mi Faloppi tu, qui plurimos ingenio, doctrina, & autoritate præcellis, quam etiam Guilandinus in hoc seipsum vincat. Nam quo magis Guilandini epistolam perlego, eo plus ejus ridendam imperitiam detego. Ipse enim dum contra Bellunensem Granum Zelim apud Serapionem non esse Trasum, sive Dulcechinum perperam contendit, Aethiopicum piper (ut etiam Gesnerus annotavit) cum Grano Zelim turpiter confundit, de quibus uno & eodem capite scribit Serapio his verbis: Habzelin granum est pingue, Ciceris magnitudine, citrinum exterius, & album interius, & habet bonum saporem, & defertur ex terris Barbariæ, & nominatur Piper Nigrorum. Verum Piper Nigrorum secundum varietatem est aliud, & in Barbaria nominatur Croni, & est simile Faseolis in forma sua, nisi quia grana ejus, & cortex sunt minora Faseolis, & habet colorem nigrum, & confert doloribus dentium. Hactenus Serapio. At Guilandinus magnus Serapionis interpres ea omnia, quæ de Aethiopico pipere Serapioni describuntur, ad Granum Zelin refert, & Bellunensem (quantum mea fert opinio) perperam impugnat. Etenim hallucinatus non videt, quam aperte Serapio Aethiopicum piper tum notis, tum facultatibus à Grano Zelin distinguat. Denique cùm scribat Serapio, Habzelin granum esse pingue, magnitudine ciceris, citrinum exterius, & album interius, boni saporis, quomodo quis imaginari poterit, ipsum dixisse, quod sit simile Faseolis, & quod habeat colorem nigrum & saporem acutum, sicut piper. Si (ut Guilandinus falso interpretatur) de Grano illo Zelin intelligeret Serapio. Nonne hisce verbis luce clarius palam est hic Serapionem piperis Aethiopici historiam describere. At cùm Guilandinus ad scribendum potius videatur adductus calumniandi causa, quam sustinendæ indagandæq; veritatis, magna sane cum ignominia autorum sententias ad suas invertit chimeras. Quod si fortasse negabit, fateri cogetur suam in Serapione inscitiam. Verum cum utrunq; illi magno dedecori à scribi possit, suæ vel ignorantiæ, vel temeritatis pœnas merito dabit. Porro is Bellunensem deridendum temere clamat, quod scribat Habzelin nihil aliud esse Mauritanu, quam id quod Veneti Dulcichinum vocant. Sed mea quidem sententia non solum is longe magis deridendus fuerit; sed etiam acriter accusandus. Quippe qui Bellunensem & perperam, & citra omnem rationem deridendum censeat, & qui vel suæ imperitia Serapionem non intellexerit, vel fortasse malitia corruperit. Bellunensis enim cum diu in Africa fuerit versatus, adeo ut Arabicæ linguæ peritissimus evaserit, & ibi Trasum, vel Dulceghinum viderit, & nomen ejus Arabicum recte observaverit, quis præter Guilandinum adeo fuerit vecors ac temerarius, ut dicat hac in re ridendum esse Bellunensem? Quis ejus opinioni, & genuinæ interpretationi merito non subscripserit? Profecto nemo. Præsertim quum scribat Avicenna Granum Zelin calidum esse & humidum; quinetiam impinguare, & semen augere. Quas quidem facultates Dulceghino omnes proculdubio adscribunt. His cum etiam subscribat Guilandinus, quid pluribus opus est ejus confutare petulantiam? Adhæc comprobatur Bellunensis sententia Serapionis autoritate, qui Habzelin granum asserit esse pingue id est carnosum, boni saporis, id est, dulce, citrino cortice & alba intus medulla. Id quod in Dulceghino luce clarius cernimus. Nec obstat quod Dulceghini, qui in Veronensi agro proveniunt, ciceribus sint majores, quando qui Africam perlustrarunt, eos lem longe minores ibidem nasci fateantur. Quæ omnia etiam confirmant, quæ præter hæc à nobis contra Guiland. sententiam scribit Gesnerus, qui illum inconstantiæ astute notat, quod alias ad se Dulceghinum pro Mamira miserit, quod tamen negabat esse Oloconitidem, & ea propter Oloconitidis etiam semen Guilandinum misisse scribit, ex quo fortasse admirandum aliquod monstrum prodit in lucem. Quod autem Doronicum cujus passim in Myropolis est usus, Mamiras non sit, tametsi contrarium sentiat Fuchsius in Nicolai Myrepsi annotationibus, ego quidem non ambigo, dissentio tamen à Guilandino; quod Doronicum nostri usus, tam id, quod in Orientalibus provenit regionibus, quam aliud, quod in Europa nascitur, non existimem esse legitimum. Nam quanquam hoc probare nititur Guilandinus Ruellii, Leoniceni, Fracastorii, Manardi, Cardani, Mundellæ, Brasavoli, & nostra etiam autoritate: nil tamen affert, quod jure aliquo admitti possit. Quippe quantum ad me attinet, nescio quo pacto Borussus ille audeat me autore affirmare Doronicum vulgaris usus, legitimum esse Doronicum, de quo scripsere Mauritani, quum id ego nunquam affirmaverim, neque negaverim. Atqui si meam de Doronico debeam in medium afferre sententiam, dicam ingenue legitimo nos carere. Cum enim Avicennæ Doronicum excalfaciat, & siccet ordine tertio suaq; vi valenter flatus dissoluat, non video cur Doronicum nostrum, legitimum appellari possit, ac debeat, quum nulla in eo reperiatur, qualitas, quam non obscura dulcedo, cujus nullus est inter Arabas qui meminerit. Cæterum inanis, & frivola est Guilandini ratio, quod velit nullam aliam ob causam Doronicum, quod in Europa nascitur, linguam mihi me vellicare, ut Orientale, quam regionum, vel soli discrimine. Etenim tametsi (ut ipse asserit, & nos quoq; alias scripsimus) non desint plantæ, ac radices, quæ in quibusdam regionibus nascuntur acres, in quibusdam vero insipidæ (ut constat exempli gratia de Acoro, & minori Chelidonio) non tamen est hic admittendum frivolum Guilandini argumentum, eo quod etiam Doronicum Orientale, quod pro legitimo affertur, omni penitus acredine destituatur. Quod si degustasset Guilandinus, ut decebat tam admirabilem stirpium indagatorem, facile quidem errorem hunc evitare potuisset. Cæterum quomodo fieri possit, ut Doronicum & Mamira, unum & idem possint esse medicamentum (ut Fuchsius existimat) nulla prorsus est ratio, tum quod Avicenna de utroque diversis scripserit capitibus, tum quod medicamenta sint diversis prædita facultatibus, tum quod à nobis superius luce clarius comprobatum sit, nil aliud esse Mamiram quàm Anemonem. Nec obstat quod utrunque sit acre, & calidum (de legitimo Doronico loquor) Quippe innumera sunt medicamenta, quæ acredine pollent, & in qualitatibus conveniunt, nec tamen sunt eadem. Nec pariter obstat quod Doronicum & Mamiras, pa-

Animadversio in Guilandinum.

De Grano zelim.

Habzelin quid? Piper nigrorum.

Guilandinus calumniandi causa tantum scribere.

Bellunensis defenditur.

Granum Zelin Dulceghinum esse legitimum.

Guilandinus à Gesnero notatur.

Probatur Doronicum non esse Mamiram.

Doronicum nostri usus adulterinum.

Doronici legitimi facultas.

Doronicum à Mamira differt.

Medicamẽtorum similitudo plurimos fallit.

rum forma videantur differre. Etenim plura sunt (ut aliàs diximus) quæ, cum tamen sint diversa, adeo sibi facie correspondent, ut quandoq; peritos etiam medicamentorum exploratores fallant. Cæterum an Græcu Carnabadium idem designet, quod Mauritanu Doronicum, non adeo compertum habeo, ut mihi non relinquatur dubitandi locu. Siquidem Nicolaus Myrepsicus antidoto 429. quod ex Hermodactylo, id est, de Behen, appellat, habet Cumini Aethiopici, hoc est, Carnabadii. Actuarius verò in quodam antidoto ad cordis vibrationem, sensuum stuporem, involuntarios fletus, tremores, & terriculamenta (si tamen recte interpretatur Ruellius) habet Carnabadii, id est, Doronici, sed mihi non constat, quum Actuarii Græcus codex non sit ad manus, quod hactenus à nemine (quod sciam) sit excusus, an illud, id est, Doronici, Actuarii sit, vel interpretis. At Simeon Sethi de Carnabadio Græce scribens, quid sit non explicat, quanquam ex facultatibus, quas illi reddidit, facile conjicitur, nil aliud illi esse Carnabadium, quàm Cari semen. Quo fit, ut non parum sit ambigendum, quis horum rectius Carnabadium fuerit interpretatus. Antidota autem tam Nicolao quam Actuario descripta, utraque ad Cardiacam, cordis palpitationem, & melancholicos affectus præstant. Quamobrem Actuarii sententiam probarem, si scirem illa Ruellii non esse verba. Nam Doronicum Mauritanorum omnium consensu, præsertimq; Serapionis & Avicennæ, ad cordis vibrationem mirifice confert, & cor ipsum admodum roborat, quæ tamen vires in Cumino illo Aethiopico & Caro, authorum omnium consensu desiderantur. Verum si quispiam argueret, quod in hoc antidoto Cuminum vel Carum addatur, quod utrunq; flatus propellat, quibus plerunq; hypochondriaca gignitur affectio, à quo cordis palpitatio, & atrabiliarii excitantur morbi, illi sane facile responderi poterit, non modo præstare Doronicum, quod legitimum sit, ad cordis affectus, & hilaritatem conciliandam, tum Serapionis, tum Avicennæ testimonio, sed ad ventris, & uteri dolores, à crassiori flatu excitatos. Nec tamen ob id velim me hæc omnino affirmare censeas. Cum enim nihil solidi, certiq; mihi sese offerat, quo vere asserere possem Carnabadium esse Doronicum, hauquaquam id ausim decernere, eoq; præsertim, quod hisce diebus nuper elapsis Gulielmus Quacelbenus Flandrus eruditissimus Medicus, & rei plantariæ studiosissimus Constantinopoli, una cum plerisque aliis peregrinis ac variis simpl. medicamentis ad me miserit Aethiopicum Cuminum, cui Carnabadium inscriptum erat, ea fortasse ratione (ut puto) quòd ibi à Græcis ita Cuminum illud vocari audierit. Nec placet eorum opinio, qui Doronicum Orientale Pauli Arnabonem esse existimant, quod nusquam apud Arabas legerim, videriq; Doronicum addi in unguentis odoris gratia, nec quod eorum aliquis Cassiæ, & Carpesio illud viribus simile fecerit. Cæterum si Pauli Arnabonem, & Avicennæ Zarnabum recte expendamus, nil aliud clarius veriusq; repræsentabunt, quàm postremum Serapionis Zurumbetum. Quamobrem manifeste hallucinatur Gesnerus in sua Epistola ad Guilandinum, dum falso in Zurumbeto me accusat. Quippe qui existimat posterius Serapionis Zurumbetum esse Carpesium, cùm tam apud ipsum quàm apud cæteros Arabas nil aliud sit Carpesium, quàm Cubeba. Nam ubi Paulus Arnabonem suum Carpesio facultate similem facit, Serapio Zurumbetum Cubebis comparat. Præterea quum Galeno libro primo de Antidotis Carpesium herba sit, non arbor magna, ut de Zurumbeto scribit Serapio, cadit peritq; Gesneri sententia, qui perperam in me invehitur, ac præter omnem rationem scribit, quòd duo capita de Zurumbeto Serapionis simul confuderim. Atqui potius mihi videtur confusus Gesnerus, cùm certo putet posterius Serapionis Zurumbetum, quod nos jam dudum scripsimus esse Pauli Arnabonem, esse Carpesium. Non equidem alia de causa dixisse illum me hæc duo capita confudisse crediderim, quam quòd primum Zurumbetum, Serapionis Zedoariam fecerim. Cæterùm cum legatur in principio hujus capitis Zurumbet, id est, Zedoaria sunt radices rotundæ similes Aristolochiæ, & idem de Zedoaria asserat Avicenna, non ab re mihi factum constat, si primum hoc Zurumbetum Zedoariam fecerim. Præterea cum Serapionis Zurumbetum primo loco descriptum conferat morsui venenosorum animalium, ut Avicennæ Zedoaria, non video sane quid obstet, quin hoc Zurumbetum Zedoariam designet. Quo fit, ut injuria me accusaverit Gesnerus. Etenim hæc ego haudquaquam confudi, sed per se ipsa confusa spectantur. Quippe Serapio primum sui Zurumbeti caput una cum Zedoaria confundit, vel quod similia fuerint inter se medicamenta, vel facultate paria, ut testatur apertissime Avicenna, ubi de Zurumbeto egit. Verum enimvero, ut res tandem ad calcem redigatur, primum Serapionis Zurumbeti caput confusum pronunciamus, quòd in principio de Zedoaria, in processu vero ad calcem usq; de Zurumbeto tantum agat: Secundum verò non aliud esse medicamentum dicimus, quàm Pauli Arnabonem, & Avicennæ Zarnabum. Verum, ut nihil intactum relinquamus, dicendum est mihi aliquid etiam de Moly, in quo censendo postquam pluribus probare contendit Guilandinus contra Gesneri sententiam, Dioscoridis Moly non esse Oloconitidem, reliquum est (inquit) ut pari ratione Moly Dioscoridis excutiam, perpendamq; vera an falsa sint, quæ à Deo illo Herbariorum Matthiolo traduntur, Moly ignotam Italiæ esse plantam dicenti. Quibus sane verbis suam in nos invidentiam apertissime declarat. Nam quanquam prius quasi jurejurando dixerit, non is sum, qui cavillis & imposturis inanem gloriolam aucupari velim, mentiri nescio, nec si scirem velim: hic tamen sui ipsius oblitus, sibi sane plurimum, non mihi imponit. Sed utinam Guil. hic sui sit memor, utinam hic cavillis & imposturis inanem gloriam aucupari nolit, utinam hic mentiri nesciat. Itane me dixisse, vel unquam cogitasse affirmat? Nusquam (me hercule) scripsi ego Moly esse plantam Italiæ ignotam. Scripsi quidem me hactenus in Italia reperiri non potuisse Moly, quod Diosc. delineationi responderet, nec scivisse ab aliis mihi fuisse repertum, aut aliunde eo advectum. Quæ verba quantum distent à Guil. calumnia, unusquisq; sanamentis facilime dignoscere poterit. Sed is rectè cavillis se ipsum fallit, cùm tam stolide hallucinetur, ut credat caninum Allium à Hieronymo Trago, secundo loco appellum, esse Moly. Etenim Diosc. planta est Moly, quæ folia habet gramineis latiora, humi sparsa: florem albæ violæ similem, sed minorem, magnitudine violæ purpureæ æmulum, lactei coloris, & caulem candidum quaternorum cubitorum. At alium alterum, à Trago caninum appellatum, folia gerit gramineis angustiora, sursum spectantia, flore Lilio convallium æmulo, violæ purpureæ longe minorem, caulem viridem nunquam spithama, aut ad summum cubito, longiorem. Quæ quidem notæ, si rectè expendantur, facilè palam fiet, quam magna sit Guiland. vanitas, quam insolens inscitia. Sed quo autore ista proferuntur in medium? Unde ista erumpunt? Ex Gal. fortasse dicet, & ex eo libello, quo obsoleta Hippocr. clariora facit. O felicem interpretem, O admirandum rei plantariæ indagatorem, qui μώλυζαν apud Hippocratem, μῶλυ interpretatur. Subinde verò, ut suam inanem comprobet opinionem, falso asserit Gal. eo in loco μῶλυ interpretari Allium, quum apertissimè scribat non μῶλυ sed μώλυζαν Hippocr. vocari, Allium capitis simplicis, non in spicas divisum.

Carnabadii examinatio

Orientale Doronicum non esse Pauli Arnabonem.

Zarnabum.

Zurumbetum.

Argumenta contra Gesneri opinionem.

Carpesium

Serapionis error.

De Moly.

Guilandin. invidentia declaratur.

Guilandin. calumnia.

Moly descriptum.

Guilandin. μώλυζαν perperam interpretatur.

Quo

Quo fortasse utitur Hippocrates, quod aptius altero sit ad supponendum, & vulvis injiciendum. Hinc itaque palam fit Guilandini malitia, qui, ut probet Caninum Allium esse μῶλυ, illa Galeni verba in suam pervertit sententiam, id quod facile deprehendi poterit, si Galeni verba recte perpendantur, quæ ita scripta reperio. μώλυζα, σκόροδον ἁπλῆν τὴν κεφαλὴν ἔχον, καὶ μὴ διαλυομένην εἰς ἄγλιθας. Τινὲς δὲ μῶλυ, id est, MolyZa est Allium, simplex caput habens, & non divisum in nucleos: Quidam vero Moly. Quibus verbis maxime constat, non probasse Galenum eorum sententiam, qui μώλυζαν μῶλυ interpretabantur, quum ipse apertissime dicat μώλυζαν Hippocratis nil aliud designare, quàm Allium simplex caput habens, cumq; etiam non ignoraret μῶλυ contraria vi pollere, quod vulvas occludat, non reseret. Quid igitur aliud profitetur Borussus ille, quam petulantiam, malitiam, maledicentiam? Quid aliud molitur quàm cavillis detrahere, obtrectare, autorum sententias evertere, & falsa pro veris asserere? Non enim (inquit) eo dementiæ veni, ut Matthioli pellem Borussiaco corio anteponam. Atqui tametsi hic stultissime (ut alibi diximus) loqui videatur, in hoc tamen plurimum sapere demonstrat, quòd corium illud suum tanti faciat, præsagiens fortasse, sibi aliquando usui fore. Quamobrem corium illud diligenter inunctum asservare poterit, & prothesauro recondere. Nam quid valentius, quid aptius ad tympanum faciendum, vel Musicum suæ gentis utrem conflandum, quam Guilandini corium? O infœlicem hominem, qui putat non solum maledictis, sed etiam minacibus verbis terrorem nobis incutere. Dabunt, inquit, tandem imperitiæ suæ pœnas, quas caveat, si non sapuerit, ne ipse primus experiatur. Vidi quidem longe antea, quam fortasse Guilandinus hunc Galeni locum, quamvis is temere me illum nec vidisse, nec legisse censeat. Legi sane, ac vidi, sed non ut ille perperam intellexi. Moly itaq; Allium non est, sed MolyZa Hippocratis, Galeni testimonio Allium designat integri capitis. Quo fit, ut si dixerim hisce rationibus, & autorum testimoniis persuasus, me hactenus Moly non reperisse in Italia, non propterea tam acriter accusari debeo, ut Guilandinus, qui tam admirandum monstrum pro legitimo Moly in medium affert. Cæterum nec facile Gesnero accesserim, quod putet Dioscoridis Moly esse Hippocratis Oloconitidem: Siquidem contrariis omnino constant facultatibus Oloconitis & Moly. Etenim hoc Galeni autoritate, contrahentis est facultatis, adeo ut cum farina Lolii suppositum, apertas valeat occludere vulvas, illa vero maxime aperire. Certant inter se de Moly Guilandinus & Gesnerus, (sed ut ingenue fatear, & ut Gesneri viri alioqui non vulgaris pace dicam quod sentio) tanquam cum Tyresia talpa, cum hic uterq; cæcutiat. At quid nunc de Homerico illo Moly in medium afferam sane non habeo, nec etiam quod probem Guilandini sententiam, qui temere (ut solet) affirmare videtur, nil aliud per Moly intellexisse Homerum, quam Cynospastum, sive Aleophotin terrestrem Aeliani, sive Baaram, de quo libro septimo capite vicesimo quinto de bello Judaico meminit F. Josephus: Sed falli decipiq; Guilandinum in hoc, ut etiam in cæteris, facile palam fiet: Siquidem Homerus in Odyssea Moly suiradicem nigram esse scribit, his versibus.

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δ' ἐικέλον ἄνθος,
μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί.

Petulantia Guilandini.

Guilandini corium quibus utile?

Gesneri opinio reprobata.

Guilandini sententia de Moly Homerico improbata.

At Josephus Baaræ radicem flammeo colore nitescere asserit, adeo ut circa vesperas videatur veluti jubar fulgurans. Verum quoniam fabulosa perpetuo despexerim, etsi longe plura hic adversus Guilandini ineptias afferre possem, ea tamen potius silentio duximus prætermittenda, quàm in medium proferenda. Porro Gesnero gratias habeo ingentes, quòd contra Guilandinum causam meam susceperit, si tamen hoc ipsum fecit defendendæ potius veritatis, & nostræ vindicandæ calumniæ causa, quàm illius accusandæ insolentiæ. Hæc itaque sunt spolia (mi candidissime Faloppi) quæ profligato Guilandino tibi mittenda duximus, quod te mirum in modum semper dilexerim, ac etiam plurimum observaverim, quem mihi fortuna dedit, non modo amplificatorem dignitatis meæ, sed etiam inimicorum ultorem. Quandoquidem præterquam, quod id mihi pollicentur tuæ in me præstitæ officia, non desunt sane studiosi isthinc ad nos remeantes, qui non solum de tua admirabili virtute, eruditione, integritate, humanitateq; plurimum commemorant: sed sæpe, ac sæpius audivisse Faloppium (quæ tua est beneficentia) de Matthioli doctrina, eruditione, ac laudibus publice differentem, prædicant. Quamobrem si tu is es, qui tuis sententiis me sæpissime ornasti, qui tuis præconiis, qui summis tuis laudibus usque ad sydera me evexisti, verendum mihi non est, si quis tam impudens in posterum fortasse emerserit, qui nostris syncera me evexisti, verendum mihi non est, si quis tam impudens in posterum fortasse emerserit, qui nostris sincerissimis conatibus obesse voluerit, quin tua doctrina, eloquentia, & autoritate, quibus maxime præstas, me absentem defensurus sis. Nam hæc omnia sic in te elucescunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Interim me excuses velim, si vehementius, quàm nos decere putas, ac acrius quàm pro more antea consueverim, in Guilandinum dixerim. Siquidem cùm nullus hic offeratur lenitatis locus, severitate putavi reprimendam esse hujusce conviciatoris impudentiam. Plura tamen non dicam, ne in quo objurgem, id ipsum videar imitari. Vale Italiæ decus, mei non immemor. Pragæ Calendis Januarii.

Baara apud Josephum.